

המיצפה

עתו שבועי

כל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

כאישכנו:

לשנה 6 כתרין

ביתר הארצות:

לשנה 8 כתרין — 8.50 פראנק.

הארסה לבית המערכת והאדמיניסטרציה:

„Hamicep“

ul. Św. Sebastjana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים

לפי גרל השמח.

ברכת מו"ט חצי הכתר, בראש הגליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
מקומו הקודם.

מחיר שנוי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 13 Października 1905.

גליון מא מב.

כראמא, י"ד תשרי תרס"ו.

יום יום על אהינו ברוסיא. דם אהינו ישפך שם
כמים בראש כל חוצות. היאוש כמעט יתקפנו
למראה הנורא הזה, וההג יתפך לנו לחנא, ונטפי
רעל מהולים בכוס שמהתנו.

אולם אל נא, אחים, נואש. נשבה נא כמעט
קט את מצבנו השומם והעגום, את המציאות
המרה, המלפפת אותנו, ונביט נא בעד האספקלריא
המאורה של התקוה על העתיד המזהיר, המתקם
לפנינו בשלל-צבעיו. יתעורר נא עמנו להיום של
פעולות ומעשים, לעבודה כללית ומשותפת, בעד
הרעיון הציוני, כי רק האחדות תביא תשועת עמנו,
ורק היא תובילנו אל ארץ מטרנתנו. חגי יהודה
הגד, וקוי לד, כי עוד תשובי לקדמותך, לשמוח
באספך מגנך ומיקבך שמהת טבעית בלתי עשויה
ואז תצאי בכפת תמרים, סמן הנצחון, תשבי בסכה
לא על קרקע של זרים ולא תזכירי ישיבת הסכה
את ישיבת הארעי בארצות זרים. בסכה תשבי
לשם ענג יו"ט בסוף הקיץ אחרי שבתך כל ימי
השנה בנך הנאות, ותתערי בארצך באורה רענן.
„בסכה תשבו שבעת ימים“ וכיום השמיני
נשוב הביתה ונשמה שמהת מיוחדת ביום טוב נוסף
לנו לבדנו. התורה רמזה לנו, כי רק ישיבת-
ארעי ישב ישראל בגולה, כי עוד יבוא יום וישוב
לארצו, ויפרה שם כימי קדם, ואז תהיה שמהת
עולם על ראשו, וחג-הסכות יהיה „זמן-שמהתנו“
באמת.

טארנופול. אברהם צבי אייזענבערג.

ישראל בידו מפרי האדמה, שהוא חי ממנה וסכה
עשה לו כל יהודי בשדהו בסוף הקיץ לשם ענג
יו"ט מגדולי קרקע, לשמחה בברכת ה' וביגיע כפו.
שערי ירושלים המו וישוקו מהמון באי-מועד שעלו
לראות את פני האדון ד' צבאות, ומי ימלא את
שמהת העם בשעת נסוך המים, עד שאמרו חכמינו
ו"ל: „מי שלא ראה שמהת בית-השואבה לא ראה
שמהת מימיו“.

כל זה היה בזמן שבית המקדש היה קים,
וישראל היו ישריים על אדמתם. ואולם מאז הלך
ישראל בגולה אבד ההג הזה את ערכו האמתי,
פג מעמו וריחו נמר. בקהתנו את ארבעת המינים
נשאל את עצמנו: מה לו ליהודי ולפרי האדמה?
מה לו לתגר יושב כרך ולגדולי קרקע? בשבתנו
בסכה בעל כרחנו נשאל את עצמנו: מה לסכה
ביומים הקרים? איזה ענג יו"ט יש בשבת עשרים
משפחות צפופות בסכה? איזה דעה ולפעמים תחת
רלף מורד? ובאמרנו את המלים „זמן-שמהתנו“
אנו שואלים בלי משים את נפשנו: מה השמהת
הזאת לנו? התורה אמנם אמרה „ושמהת כהנך“,
אך היש ערך לשמהת, שישמה האדם רק מפני
שנצטווה לשמחה ולבו כל עמו? שמהתנו עשויה.
השמהת האמתית היא השמהת הפנימית, הבאה
מאלית מתוך הרהבת הלב. ואמנם לא עת, שמהת
לנו העת הזאת. המוצב הנורא של עמנו בזמן הזה
יביא רק רגשי עצב ויגון בלבבנו. עולמו של
ישראל שרוי בצער. ספינת האומה העברית טובעת
בים של דם, צרות ודמעות. רטט יאחזנו למראה
הפרעות, ההרגות והרציחות, הבאות ומתרגשות

הננו מביעים בזה תודתנו להרב החכם הנכבד
ד"ר יוסף הלוי זלינר מסניאטין, שבכדנו בראש
השנה, בדרשו שלש פעמים בבית-המ"ד של הציונים.
הבית היה מלא מפה אל פה וכל שומעי דרשותיו
היו שבעי רצון.

בשם החברה „ציון“

ביטשטאטש. ארעור איזנברג. אריה ליבוש פריעד.

הגליון הבא יופיע ביום ו' פ' בראשית, והננו
מברכים את כל קוראיו וסופרינו בשמהת החג.
המור"ל.

חג-הסכות זמן שמהתנו.

אחרי הימים הנוראים, ימי הצום והכבי,
יבוא חג-הסכות, חג השמחות. ההג הזה נושא
עליו, בכל יתר ההגים, אופי היסטורי וקשור
בזכרונות קדומים. „כי בסכות הושבתי את בני
ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים“, מכארת
התורה את נסוק ההג הזה. אולם חג-הסכות יבדל
מיתר ההגים, בזר השמהת והטבעיות הרעננה
השפוכים עליו. ההג הזה קשור בקשר אמין אל
הטבע. הוא מזכיר לנו את הימים הטובים והמאושרים
של עברנו הגדול, בשבת ישראל על אדמתו ויחי
את חיו המדיני והטבעיים בתור עם עומד
ברשות עצמו ויודע עת לכל הפין. ההג הזה היה
אז חג של שמהת באמת. האבר אסף את קציר
שדהו והכורם — את בציר כרמיתו, אז לקח איש

סכות.

(זכרונות מימי נעורי.)

„הירד נערים, הנה מוליכים סכך!“ אינני זוכר
בבירור מי קרא כן בראשונה, גרשון בולקי או יוסל
קרניץ — אך פעור פעלה הקריאה הזאת כאות-קסם
על חברהנו. מכל עברים באו נערים, אצים, רצים
בחספון, לקבל את פני האכרים ועגלות הסכך. „מי,
איה?“ קראתי בכליון עינים. — „הנה, הרי הם!
אינך רואה? סוס עור!“ התיצבתי על יציע הגשר,
שנים מחברי תמכו בצדי וארא מרחוק עגלות סכך
אחדות וזולות. — לאות, שנתן גרשון בולקי, החלונו
לריון לקראת הסכך. סכך לא דבר קטן הוא. מלבד
קצות הענפים, שקמפנו, להשליך איש על ראש רעהו,
משך אותנו הסכך בריחו הרענן והנעים. אצלנו הנערים,
שדרו על שפת הנהר, היה ערך מיוחד לסכך. מוליכים
היו האכרים את עגלות הסכך אל שפת הנהר, ממול
בתי אבותינו. וארבעה ימים היתה השמחה במעוננו,
מהגאים היינו: כל העיר מברחת לבא אלינו, לקנות
סכך. רחובנו ער יד הנהר קבל פתאם צורת תחיה
ולנו הנערים היו הגוים והגויות ועגלותיהם ענין
לענות בו, חמר למשחקינו ולרשעותנו. אל
הגוים התקרבו מהרה יבאחים, ההתקרבות לא

ומשקה לסכה ברחוק, נסך.

אולי תפטר מהם בני בליער

— הפל הפקרת, על חמדתך לא חסרת —
והם מצאוק, רדפוך על כל שעה.

ועד מתי התענה פה במלונה

ולך שם... בית, עין רואה משמח?

למה תהיה פה למשל, לשנינה.

ועליך שם... בבוד אליהך ונרח...?

ואם זר בא ביתך בימי נדודיך,

תחריש? מדוע? הוצא משפךך לאור;

ולך עדי חוקה, תעודות בידך...

כי לך הוא, נחלת אבותיך מדור דור.

יושע שפירא.

פשמישל

פיריטון.

בסכה.

ובקר, ישראל, קימת בראוי
מצות סכה, פגרת ההשגחה;
יצאת לשבת גדירת ארעי,
ממשכן כבוד, בית מלא ברכה.

ובקר מצאוק די רעות וצרות,
בפסה הרעועה, מלונה מתנודדת;
משטף, מנרם, סופות וסערות,
עצמותיך רחפו, נותתך רועדת.

קבלת על יתר יסורים נוראים
בסכתך, כי סכבך, פוחים בני חם;
מרטוף נשכך כלבים רעים,
הרבו בצעיה, הנם, עד שפך דם.

ענינים מדיניים.

אוסטריא. מועצת הממלכה נסגרה בראשית השבוע הזה, מכלי שגמרה אינו עכידה או החליטה אינו החליטה כי-אם התוכחה על דבריו ראש הממשלה—בזה התחילה ובוזה גמרה. לסוציאליסטים היתה שעת הכשר להגיד על בית המושל את כל אשר בלכם ולבאי-בח הלאומים השונים — לשנות ולשלוש את דרישותיהם ואת הפצם. דבר שלח ה' באונגריא ונפל באוסטריא. המניסטריוס באונגריא ערך הצעה לתקן זכות בחירה שוה לכל העם, והנה שם לעת עתה לא נשמעה ההצעה מעל כמת הפרלמנט ופה באוסטריא עשתה ההצעה דושים עז. חמש הצעות נחוצות הוצעו בפרלמנט האוסטרי על דבר בחירות כלליות, שוות וישירות. אכנס ברי כל תקוה להוציא את ההצעה אל הפעל. ובכל זאת אחרי שנפלה המלה בעם לא הסיר עוד מפיחם. העם ידרוש ויוסיף וידרוש עד אשר ישיג חפצי וזכותי בסוף. בפראג היתה בשבוע הזה אספה רבה מאוד של פועלים ודירשי חרות, לעשות דמינסטריציא בשביל זכות בחירות כלליות ושוות. — ועדי המדינות נפתחו בגליציא יבביהם.

המבוכה באונגריא. ביום נ' שביע זה נפתח שוב בית מועצת הממלכה, ויסגר מיד. המניסטריוס לא הופיע בבית, כי לא חפץ להשיג כלמות ורוק בפניו. הקיסר סגר את הבית ע"י מכחב עד 19 דצמבר. במעם הסגירה אמר המושל, יען כי לא יכול הפרלמנט להקים מניסטריוס מקרב הרוב. ואכות הממלכה ממפלגות הריב רגזו וילוננו וקצתם לא חשבו גם קריאת בוז על הקיסר בכל זאת לא יעזו המאדיארים הקנאים למרוד בגלוי במלכם, לפרוק לגמרי את עול מלכות האבסבורג מעליהם, כמו שלא העזו להזמין את המניסטריוס למשפט בישיבה הזאת, כמו שהחליטו, כי יודעים הם, שאין רוב העם אתם. הפרלמנט הנבחר איננו בא-כה רוב העם, כי-אם רק כא-בח האצילים ועשירי הערים. המון האכרים, הפועלים והעמים האחרים השוכנים על גבולות הארץ אינם עמהם. ככל עת ישינסו המאדיארים הקנאים לעשות דמונסטריציא נגד הקיסר יעשה המון העם דמונסטריציא נגדם, להראות, כי לא בשם העם ישתוככו וילחמו את המלך. שרי המאדיארים רוצים להאשיר את העם יושב אונגריא רק בדבר אחד, השקול כנגד הכל לדעתם, היינו בשפת הצבא האונגרי והעם צועק: לא זה חפצנו, לא זה אשרנו, לא זה תקותנו ולא זה מגמתנו; אנו צריכים לזכויות בני אדם, לחקים ישרים וצדיקים, למחסה על דלים, להרמת סרן החרשת והמסחר,

למשברת ולפרנסה טובה, למען לא יהיה חצי מיליון נפש בשנה ממבחר בנינו אנוס להרחיק נדוד, לבקש פת לחם מעבר לים. אין עתה שנה 1848, שכל העם המאדיארי נלחם ישכם אחד. — עתה ישיב הקיסר את פעיערווארי וחבריו על כנס וישימם למניסטריוס קבועים וכפי הנראה ימלא את ידם לתקן את התקנות החדשות, שהציע המניסטר קריסטאופי ולהלחם בחבל האצילים השליטים בעזרת המון העם עד שישכר גאון עזם.

המדידה ברוסיא. במוסקוא היתה מלחמה כבדה בין פועלים שובתים וקוזקים. הפועלים זרקו בומבה על מחנה קוזקים. אחד עשר מהם נקדעו לגזרים ויאכדו. הקוזקים הרגו ביום ההוא כחמישים פועלים ויפצעו כשש מאות איש. סבת ההתקוממות במוסקוא היא הקצת, שקצפו הפועלים על סדר הבחירות המועצת הממלכה, כי לא נהנה לפועלים זכות הבחירה. עד העיר נגזר מצב המלחמה. — התקוממות התעוררה גם כהלוינגפור בירת פיןלנד. קוזקים באו שמה ויעשו הרג רב. — גם במיפריס, עיר גדולה בקוקו הדרומית, המדידה מתחילת; במכות התפיצצי בכל קצות העיר. — באירקוזק, בסיביר הפנימית, מרד גרוד והגימנט שלם מן הצבא, שהיה מוכן ללכת לאויא המזרחית, אנשי הצבא הרגו את פקודיהם ויתכצרו בקסרן וקוזקים הקיפוס, אך לא ירו עליהם, כי כל החיל בעיר נוטה אחרי המורדים. איך התפשט רוח המדידה בתוך הצבא נראה מזה, כי הגנראל העשיר שאמובסקי התנדב לתת בכל שנה מ"ה אלף רובל לכלכלת איניברויטה חפשית לתלמידים, שאינם רוצים ללמוד באוניברויטה של הממשלה. בה יהיה מקום לתלמידים בלי הברדל דה. — ומה שעשה הגנראל הזה באוניברויטה חפשית עשה הנסיך טרובצקאי באוניברויטה הקיסרית במוסקוא. כאשר התמנה לראש האיניברויטה הכנים שמה יהודים בלי גבול וקצב וישראל אצל הממשלה. לבשל את חוק ההגבלה. הגנראל טרעפוב נער בו על זה והוא בונה את גערת טרעפוב, אי שתיא עתה הממשלה עצמה. — בלאוואנה בשווייץ היתה אספת כל מפלגות המורדים ברוסיא. הרוב היה למורדים הקיצונים, האומרים להלחם כלי הרף בחרף נפש ולמגר את כסא הממרכה החמאה.

על המצפה.

נמיתת ד' מינים בחג האסיף.

הקב"ה צונו לשמח לפניו בעת אספנו את מועשינו מן השדה, באספנו את הדגן אל זגרן, את היין

אל המרתף ואת הנחת אל הלב; אף צונו לקחת ב"זמן שמחתנו" זה, בעת נשמח בטיב הטבע, ארבעה מיני צמחים שונים בתבונותיהם, לשמח בכלם ויהודות על כלנה לבוראם: האתרוג, הנקרא בתורה "פרי עץ הדור", סמל "היפה", הלולב סמל "הגדול", ההדס המענג בריחו הטוב, סמל "הנעים" והערבה המשמשת למלאכות שונות (קליעת סלים וגדרים) סמל "המועיל". מה נאוו היתה השירה הטבועה בזה, בעת ישבנו על אדמתנו ונחיה חיי הטבע מאשרים ונקיים; או ראינו בעינים צחות את "יפי" הטבע ואת "גדרי", או הרגשנו בלב רחב את "נעם" הטבע ואת "היערתו". עתה כמלה הרגשנו מהרגיש את השירה הריממה, המטבעת במציא היקרה הלזו, כהיותנו נעים ונדים ובחיותנו חיי-האוויר מכלכלים ועכורים; מחו עינינו מראות את "יפי" הטבע, המרהיב בשלל צבעיו ורמון תמירותיו, באורו, ויוו והדרו; שח בקרבנו רום אנשים מלחבים אל "גדל" הטבע, המספר כבוד אל כרכבות צבאיו והמון עולמותיו, בארכו רחבו ורומו; נמרדו חיינו ונפשנו, מלחריח את "נעם" הטבע, המשעשע במתק זמרתו והמון הענוגותיו, בריחו, במעמו ובסדרו; וירינו אסורות מלנגד ב"תועלת" הטבע, המשיב את כל בטוב מכשיריו והמון סגולותיו, בצורתו, בפרדו והרבתו. לפנינו היתה מצות "ד' מינים" "חוק" במיכני הראשון, לאמרי: סמל לדעה יקרה, אשר המביע בקרבנו אל דעות, מבטא לרגש עמק, המתרגש בקרבנו — והיום היתה ל"חוק" במובנו הזה, לאמרי: גזרה בלי מעם; אל, אלקי ישראל, עד מתי?

סניאטין

מרפש הקהלות.

התקלות והצרות והמחלקה והמהנים, הבאות בקהלות גליציא עקב ירושת הרבנות מתרבות, והן מכת מדינה. אלו נערכה רשימה סטאטיסטית מכל מקרי ריב, מהלומות בבתי-הפלה, משפטים בערכאות בעניני קהלה וסתם מחלקת בקהלות, או אין ספק, שברוב מקרי השערוריית היתה הסבה ירושת הרבנות. ואמנם אין דבר מרבה בעם ומעורר קשריו על הרבנים ומהומות בעם כהחפץ של רבנים מן הפנים הישן, להנחיל את הכסא ואת ההכנסות התלויות בו לבניהם. בין שהם ראויים למלא מקומם ובין שאינם ראויים. ובבר היו מעשים, שרבנים הקיפים לקחו את חמישה או שלשת בניהם וימסרו להם רבנות בערים הסמוכות שלא מדעת ושלא בהסכמת הקהלות והם יושבים על כסאותיהם בעל כרחם של אנשי העיר וגוברים מין מס, שהמיל אביהם על הקהלות, כי הכנסות רבנים כארה הלא אינן שכר, כי-אם מס, כמס, שימילו ישרים עריצים בפרס ובחינא על יושבי ארצותם. —

מחותנים עם הערלים. עריתי על הסלם בהתלהבות עצומה, אבי הושיט לי את הענפים ואני סבכתי, ענף אחד ראשו לימין והשני ראשו לשמאל. אם היה במקום אחד עב יותר מדי הראני אבי בממהו, למען אניח את הסבך באופן שיראי את הכוכבים מלמטה.

גם אבי התענג מאד בעשיית הסכה, אך ההבדל בינו הוא, כי אני עבדתי בחפזון בהתלהבות והוא במתינות וככבד-ראש, ככהן הגדול בשעת העבירה. בכל מסמר, שהכה בקי, היה רומה בעיניו כשלוח מהעולם העליון, כל דבר מקשומי סכה היה בעיניו קדש קדשים.

*

ערב סכות בבקר היה הבנין נגמר ולא נשאר עוד רק לקשמו בפנים. אני הבאתי שתי עריבות חול, לפזר על קרקע הסכה, ונירות בצבעים שונים קניתי, לעשות את הצפרים ואת השלשלאות ואת הפנסים. וכאשר נגמר הכל היה בעיני כגמר מעשה בראשית ועל שפתי עלה הפסוק ויבלו השמים והארץ וכו'. עתה החלתי לציד לי בדמיוני איך יהיה בערב: אני אשב אצל אבי בסכה מעשה ידי, אעשה קדוש על שתי החלות, שאפתה אסי לי לשמי. אקרא את האושפיון, אזמין את האורחים: אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה,

מה נעים היה לי למשוך את הקרשים, לעזור בנסירתם, להכות מסמרים; בקצור, כל העבודות הנסות, שאהבתי כי כך מעודי. אמי אינה קוראת לי היום אהרמשע, כי-אם אהרלי; כמה התרוממתי! ביום אחר, אם אנגיב פרוסה לחם מן הכבר מיד תצק אמי עלי; הלעיטני! עשו! הלא זה לא כבר אכלת! היום לקחתי בכר לחם ועוד מעט ואיננה! היום אחרת היא, היום תעלים עיניה ותוסיף לי עוד חתיכת דג מלוח.

עבודתי החמרית הקשה הניע בחזקה את דמי. מרגיש אני, כי לחיי אדמות, מצחי מויע, בכל גופי עובר חום נעים וכמחי מתרועעות מחשבות משונות, חולפות הן במהרה בלי מנוחה וכאשר אחפץ לחמוף אחת מהנה ולהתבונן בה — היא נעלמה ועשר מחשבות אחרות יורשות מקומה; ובלן יפות, חיות, שוחקות... כל העולם שנה היום צורתו בעיני.

וכתלי הסכה הולכים וגבוהים והשמחה בלבי הולכת ורבה. אני רץ מבפנים אל החוץ וחוזר אל תובה, להשגיח, שלא ישארו סדקים בין הקרשים, שהרוח ינשוב בהם. סוף סוף נגסרה הסכה עד שמי קורה. לסוכה — זוהי עבודתי. סכך היה לנו מן המוכחר, גל גדול ענפים רחבים ודקים, שקנינו באחרונה, "שארית" בעד שתי אנודות, לא חנם היינו

היתה קלה, כי לא יכולנו לדבר ברשונם ולפעמים השגינו מהלומות. הנה זה נגש למשל אחד מקרבנו ושואל: "פאטשעמו יעדען... סכך?" (בכמה...) אחד סכך). האכר מביט על הנער, מודדו כמכמו מקדקדו עד כפית רגליו והוא רואה ברכיו נשקפות מבעד לבגדיו הקרועים ונעלו פתוחה וחשד מתעורר בו. הוא מגשש בעגלה, לדעת אם לא נעלם לו צרור לחמו ובצליו ואוחז בערף הנער וקורא: "בא עמי אל בית השוטרם, גנב!" אז נגשנו אליו בלנו ומעט בפינו ומעט באצבעותינו הסברנו לו, כי אין כל רע בלבבנו וכי אבותינו דרים פה. ולמען הוכיח לאכר, כי כנים אנחנו, הוציא לו האחד בד מים והשני אבטיח בכוש ושלוש נעשה בינו. רשות לנו לשמור את גלי הסכך על שפת הגנה ולשכוב עליהם באות נפשנו.

ובכל אשר קרב החג כן גדלה חדותנו על שפת הגנה. יש לנו עסק בין בחצר בית מושבנו ובין בשוק אצל הגנה, עלינו להשגיח על מצב המסחר, לעזור להוריד את המחיר, להביא בסתר גל סכך לבעלת-בית אחת בעד שתי אנודות או פשוט מתוך ידידות. ובחצר עלינו לעזור את אבינו בבנין הסכה. עסק אני מאד, דרך-אדך יש לי בפני עצמי: מעשה אדם, יש חפץ בי, יד ימינו של אבי אני, האח,

"אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא". בספרו "בית יצחק" יהגה כל רב, לא בשביל הפלפול, אלא בשביל הפסקים החדשים, שהעלה הגאון. הרב מלכוז עלה לגדולתו בהדרגה, לאט לאט. הוא לא היה בן רב. זאת אומרת שלא ירש את הרבנות מאבותיו, אף שאבות אבותיו היו גאונים. בימי נעוריו היה רב בעיר הקטנה זוראוונא ובכר משם הופיע אור תורתו בתור פוסק הלכה וחכמי הימים ההם הכירו, כי עתיד הוא להיות יחיד בדורו בתורה. משם עלה על כסא הרבנות בכרעזאן, משם לקחהו לפרעמישלא על מקום הגאון ר' יצחק אטינגר, שהתפטר ממשמרתו. וכאשר נפטר הגאון הזה בתור רב אב"ד בלכוז הושב הגאון ר"י שמלקיש במקומו גם בלכוז וישב שם על כסא הגאונים בעלי סמ"ע, טו"ו, ישועת יעקב ושואל ומשיב י"א שנה. — ביום ג' שבוע זה היחה הלויית ורבנות בני אדם נהרו אחרי מטתו. כל בתי המסחר היו סגורים. רבנים רבים הספידוהו ובתוכם חתנו הגאון ר' נתן לעווין האב"ד ברישא ובנו של זה האחרון, הגאון ר' אהרן לעווין האב"ד בסאמבור. בנים לא הניח הנפטר, בלתי אם בת יחידה, הרבנית מרישא. בן יחיד היה לו, עלוי מופלג, שהיה עתיד להיות אחד מגדולי הרבנים וימה בן עשרים שנה בפרעמישלא. הנציב"ה.

אנשי הקהלה נוהים אחרי חתן הגאון הנפטר, הרה"ג ר' נתן לעווין מרישא, להושיבו על כסא הרבנות, כי בו נמצאים במרה גדולה כל המעלות והמדות והכשרון, הדרושים למשרה הרמה הזאת. אמנם יש רוצים בבנו, נכד הגאון הנפטר, הרה"ג ר' אהרן לעווין האב"ד בסאמבור, כי בהספדו, שהספיד את זקנו לפני הקבר, אחרי הספדו של נשיא הקהלה הד"ר ביק, לקח את לב כל רבנות הנאספים, כמו בקסם נפלא פעל על האנשים בנעם מדברותיו ובהוד קולו עד שהתמוגגו כל העם בבכי. רבים מחשובי הקהלה שמו בו עיניהם באותה שעה, בעל הרב הלבובי העתיד. אך הגאון הצעיר לא יחפוץ במשרה הזאת, אחרי שרבים רוצים כאביו. כפי הנראה יבחרו בהרה"ג לעווין האב"ד בלכוז.

מן העתוננים.

לפעמים בזכרנו את כל המון אחינו בארצות מערב אירופה, שפשעו בדתם ובעמם ויתמכרו לזרים והם מתקצפים על אלה האומרים, כי עוד העם הישראלי לא מת — יתקפנו יאוש ונתאונן במרירות: למה נשתנינו מכל עם? כל בני העמים, אף הקטנים והבוזיים, נאמנים לעמם ולדתם ואינם רוצים ללבוש גאון, לקנות יחוס לעצמם, להיות חברים לבני אומה תקיפה ורק היהודים, בני העם העתיק, יבגדו בעמם ובדתם, אם אך יתחילו שכניהם לקרנם ולשית בחלקות

אחד העיו להגיד בתמימות נפשו כפני החסידים הבלזים, כי גם כח רבו גדול הוא למדי, ולוא שאלו המה — הבלזים את פי רבם, כי אז הודה הוא בעצמו לזה, ויהנפלו עליו החסידים ויבזהו ויפצעוהו עד כי נאלץ לדרוש ברופאים. ושואל אנכי עתה את החסידים הבלזים הישרים והתמימים, המעריצים ככה את כבוד רבם והנכונים להקריב את נפשם על מזבח אהבתם לצדיקים, האמנם מלמדת אותם תורת החסידות לדרוף עד חרמה את האיש, אשר איננו ברוך אחרי מפלגתם? או אולי חושבים המה בצדקתם, כי "ע"י הבאות ופצעים יקדישו את שם רבם ברכים?"! — במכות ובמהלומות כבתי המדרש בשעת התפלה משתמשים עתה ביחוד נגד הבחורים הציונים. בכמה מקומות הובו בשנה הזאת בערב יוה"כ בחורים שבקשו לאסוף כסף לקפה הלאומית. בן היה גם בכראדי. "בערב יום הביפורים כהתאסף הקהל לתפלת המנחה בבית המדרש, "יאלוים" ויבואו שנים מצעירי ציונינו, לאסף כסף לטובת, "הקופה הלאומית" והנה נגשו אליהם ארבעה חסידים, קנאים ובראשם הצבוע ר' יוסף הירשלע הורוויטץ ויחלו להפריע אותם בקריאות נמנות ובראותם כי אינם שומעים להם, החלו להשתמש בסגולת עשו הברוקה, בידים ממש... אמנם עלובה היא החסידות, בשנושאי רגלה המה אנשים גסי-רוח כאלה. — נ, ז — ס."

הגאון ר' יצחק שמעלקיש זצ"ל

בערב יוה"כ לפנות ערב נפטר בלכוז הרב הגאון רבן של כל בני הגולה מו"ה יצחק שמלקיש זקן ושבע ימים, אחרי הרכיזו תורה בישראל יותר מחמשים שנה. אחד מגדולי הגאונים מהדור הקודם היה הרב הזה ובעשרים שנה האחרונות היה יחיד בדורו בענין הוראה וכל הדבר הקשה בכל העולם הביאו אליו. ספרו "בית יצחק" בכרכים גדולים אחדים הוא היום מקור הוראה לכל רב, ביחוד בשאלות, שהתעוררו ע"פ מצב הקולטורה החדשה בזמן האחרון. בבחינה הזאת נחשב מהר"י שמלקיש לפוסק האחרון. היו ימים, אשר מדדו את ערך כל רב ולמדן ע"פ עמק הפלפל שלו. רב, שלא ידע לבאר משנה בראוי ולא יכול לפתור שאלה באו"ה, אם אך היה "חדודין שמעתתיה", וזה לשם גאון ורשכבה"ג; העקר היה פשט'ל מסובסך, "גג על גג", שאין בו כל תועלת, והוא רק בעין ספורט. ר"י שמלקיש החזיר עסרת ההוראה לישנה. גם הוא ידע לפלפל, גם הוא יצא ירי חובת הספורט. אבל העקר היה אצלו ההוראה

בשיניאווא (אצל יארוסלאו) ישב הרה"ג ר' משה האלברשטאם על כסא אביו הרה"צ המפרסם ר' יחזקאל. כאשר קם הריב החזק ע"ד הרבנות בסאנדץ החדשה, כי שני בנים הפשו בכסא אביהם ל"רשתו", בא בן דודם הנ"ל משיניאווא העירה (כשלישי הרוצה להרויח מריב שנים), לרשת את כסא זקנו ובשיניאווא הניח את בנו, לרשתו בחייו שלא בטובתם של בני העיר. בעיר הקטנה שיניאווא היתה לפני קהלה חשובה, שבה תורה וחכמה ועשר ומדות טובות בנו להם בית ובדור האחרון ירד כבוד הקהלה וכל מעלותיה לשחת ותהי לאחת הערים הנכחדות, אבל לא הנשכחות, כי היתה למקום צדיקים, אשר אלפי יהודים, המרגישים צרך במרכז ליהדות, שמו אותה למרכז ובראש המרכז עומד ה"יורש" בין אם הוא ראוי או לא. עתה כאשר יצא הרב ר' משה הנ"ל לסאנדץ, מיד עבר שלטון המרכז על ראש בנו הירוש בחיי אביו, בנהוג במיבעט (אף ששם אין דין ירושה). ובלייל א' של סליחות ירד הרב החדש לפני התבה להתחיל את הסליחות: והנה נגשו מהנגדיו, שדבר ירושתו רע בעיניהם, לגרשו מלפני העמוד ויבזהו מבה רבה. אבל גם הנמשכים אחריו לא שתקו ויגשו והתי מלחמה גדולה בבית המדרש, מלחמה ממש. נפלו הרבה נפצעים, שהוציאו מביהמ"ד עוד נשמתם בם. אחדים עודם שוכבים על ערש דוי ויש בהם שישארו בעלי מומים, כי אחזו שונאיהם במ... ויעשו פצועי דכא. יודעים הם השיניאוויים איך להלחם. הדבר הובא גם לערכאות. השופטים הנוצרים יראו מה אפשר אצל יהודים בזמן הזה בשעת עבודת אלקים וישבחו את יראתם "ברוך שלא עשני יהודי" ושם שמים מהחלל. מתיראים אנחנו פן עתה אחרי המלחמה התחיל שיניאווא להיות מרכז ליהדות ולחסידות ביתר שאה, כמו שנודע בהיסטוריא. מכמה מקרים נעמים אחרים וזה אין משמחנו כלל, כי אנו רוצים כמרכז הנון וטוב מזה בנוגע למדות טובות ולמוסר. וכל כך למה? — בשביל ירושת הרבנות, שעברה כבר כל גבול. — מלחמה בבית-מדרש במקום תפלה היתה בימים האלה גם בכראדי. שם לשמחתנו אין המנהג להנחיל את הרבנות לבני בנים; אך שם היתה סבת המלחמה ההתחרות הישנה שבין חסידיו בלז ואחרים, הפלוגתא הידועה: זה אומר רבי גדול מדבך וזה אומר לא כי, רבי גדול מרבך, מיד התלקח אש הקנאה ותאכל כלי מעצור ודם נקי ישפך — נקום ינקם החצופ, "חסידיו בלז — כן בותבים לנו משם — רואים המיד את גדולתם ואת חזק היהדות בהשפלת יתר החסידים. המה מוקירים ומעריצים את רבם ומכבדים את שאר הצדיקים כקליפת השום. היה פה מעשה אשר חסיד אלעסקי

אהרן, דוד; מחותן אני עתה עמהם והעקר — המוציא עם דבש, בלזו נזמר והשכנים יספרו מעשיות נאות ועוד ציורים יפים צירתי בדמיוני.

פתאם וענן כבד מכסה את כל רמיוני והענן איננו יליד דמיוני, כי אם ענן ממש, ענן פשוט, האורב לי להשביה שמחתי. כל הימים שבין יוה"כ לסכות היו בהירים. לעתים התראו עננים נוסעים על השמים המהורים; אך אלה היו עננים קלים לבנים בשלג, אשר רק הוסיפו לוית-חן על תבלת השמים. וכאיר היה מין רעננות וחיים, כל קו אור היה בעיני הבריות במתנה טובה משמים והנשים ברכו את ה': תודה לך רבוננו של עולם על הימים היפים, שחוננתנו בהם, יהי רצון, שיהיה יו"ט לא גריע, שיוכלו ישראל לקים מצות סבה בתקונה!

אך אין ישראל כדאים. ענן כבד פשה ברקיע ויבס את עין השמש ויהי גשם סוחף חזק מאד. גשם עב לא יאריך, בן נחמתני אמי והנערים השכנים. וכן היה; הגשם השומף חדל, הענן השחור חלף, נעלם. אבל כמקומו לכשו השמים עבים אפורות, כבדות בעפרת והנה העריפו רביעה דקה קלה, אבל קשה כאבנים על לבבי עד שכאתי לידי יאוש. היום רד לערוב, עוד מעט וילכו להתפלל המשר דולף ודולף ומלבי נוטף דם התמצית.

אבי לא היה בביתו. יצוא יצא, להמציא לו את המעות החסרות עוד, לגמור את צרכי החג ואמי מרת נפש ובוועסה. אחי ואחותי הגדולים באו מעבודתם ויעזרו את אמי במלאכתה ודרך אנב חטפו פרוסה קטנה. "כבר באו הרעבתנים!" בכדתם אמי, עוד תוכלו להמתין עד אחרי הקדוש, עד שיאכלו כל היהודים. מי זה יספיק לבס, לפטם תשעה ימים את גרונכם? אוצרות קרה לא יספיקו! — כאשר הביא אבי נרות, דגים מלוחים ויין נחה מעט דעת אמי ובכית היה מראה יום טוב ונלך להתפלל. אך דעתי לא נחה ודמי בים נגרש, כעסתי על עצמי ועל כל העולם. על מה עשה ה' לנו ככה? המטר הרק מנסר את לבי ומנקר את מחי; לתפלה לא היה לבי פנוי. האח, איך הייתי מתפלל בששון את המערב של יו"ט בלייל בהיר ועתה נשבת חגנו ואיה זמן שמחתנו?

בצאתי מביה"כ ראיתי, כי לא ה' השבית חגי, כי-אם אני כעצמי. הגשם חדל, השמים הטהרו, האויר רענן והכוכבים מנוצצים ורומזים אלי בידירות ומראיהם יפה עוד יותר דרך נקבי הסכך בסבתנו. "ראה אלקים כעמל היהודים", אמרה אמי.

כבר לפני החג עשינו הבנות להליכה לקצוץ הושענות. בכל יום הקהלנו אספות, נועצנו ע"ד המהלך הרב אל הנחל מחוץ לעיר. הדרך בה רחוק והמפעל בה קשה ומלא סכנה ובאותה שעה כך מושך את הלב, בה מגרה את היצר, עד שגם הדבור על אדותו היה ענין גדול. ראשית היה עלינו ליעד מי ומי ההולכים וזו אינה שאדה קטנה, לא יכולנו לקחת לדרך את מי שהוא; פה דרושים בחורים אנשי חיל וראויים לעבודה. עלינו היה לטפס על הגדרים, ללוש בוך ולעבור באגמים ער מי ברכים; עלינו היה להתגנב דרך גנים, לדלג מעל כורות ושיחין ולהדחק דרך סבכי קנה וסוף; עלינו היה להפגש עם בלבים, "שקצים" ונערים מחברות אחרות, ההולכים כמונו לקצץ הושענות וטוענים טענת חזקה ונכונים הם המיד למלחמה לא פחות מן ה"שקצים". ע"ב לא יכולנו לקחת אתנו נערים נהלשים, מוגי-לב. וגם בלא זה לא חפצנו להיות מחנה גדול, כי ההליכה להביא הושענות הוא גם עסק של ממון ומובן מאליו, שכל אשר יעמטי השהותם יגדל הרוח.

ביום ד' של חוה"מ, עודנו כמשכבנו, רקד לב כל נער וירעד מגיל. בת הדמיון ציר לנו את המפעל בתמונות סודיות ומפליאות. התפלל התפללנו, כי לא ירד גשם ביום ההוא, כי לא תופרנה מחשבותינו.

איפא ליטכות אף רגע, מה האנשים האלה חפצים, ולהתרחק מהם. כי במקום שסוציאליזם עומדים, אין אתם, יהודים פשוטים העובדים על המחיה ועל הכלכלה יכולים לעמוד! איזה מושג יש לאנשים האלה מדת ישראל ומכל קדשנו, נוכל להוכיח, מהמנאם שנאם אחד מהם באספת הסוחרים ע"ד שכיתת יום הראשון, שהיתה פה בליל ו' שבוע שעבר. אחרי שהוכיחו מר עמנואל אייכהארן ומר אברהם מרגליות, כי נחוץ להשתרל בכל האפשר, כי ארבע השעות, המתרות מעתה בעבודה ביום א' תהיינה כיחד לפני הצהרים ולא כחפץ הנוצרים והמאגיסטראט, שההיינה חלוקות, קם ראש הרמקורמים ר"ר גראס ויאמר, כי יש לשאול גם את פי עוזרי המסחר, כי גם להם נוגע הדבר, אז הניד אחיו אינגן גראס בשם עוזרי המסחר בפני כל הנאספים, שרובם היו יהודים אדוקים, שרק שכיתת יום השבת גורמת את רוע מצבנו החמרי וכי כבר באה העת שהסוחרים היהודים פה יבינו, לבלי לסגור את חנויותיהם כיום הזה ויעד עזרת שר, כי חצי הסוחרים היהודים בקראקא פותחים חנויותיהם כשבת ונחוץ להשתדל, כי גם החצי השני יעשה כן ונפתרה שאלת יום א'. כל הנאספים ירקו בפניו והיושב כראש, איש לא-חד על דת, נטל ממנו את רשות הרבור, ועם אנשים כאלה תתחברו ותלכו שלובי זרוע? לא אחי! לא זאת המסלה הישרה, ולא זה הדרך לישועתכם! לאנשים כאלה אין כל חלק ונחלה בקהלה ומה לכם ולהם? המחזה המדאיב ביותר את לב כל איש הרואה כאמת לטיבת עמו, הוא התחברות איזו מהחסידים, נכבדים כערה, אל מנהיגי הרמקורמים, והשתדלותם בין חבריהם, לעשותם גם הם לחברי המפלגה הזאת. היהודים החרדים דאליה, הנודרים את עצמם כסגים שונים בחייהם הפרטים ומתנגדים לכל תקון טוב ומועיל בחיינו הצבורים, אם אך חרש הוא, היהודים הנאים ההם לא יבושו להתחבר לעדת מחללי שבת ויוה"כ, אוכלי בשר החזיר והשקן, המדיחים את ישראל לחלל שבת בפרהסיא, והחסידים ההם יפעלו גם על אחיהם, יהודים פשוטים, שיסתפחו גם המה להמפלגה הזאת. ועמנו, עמא פויוא, מקדים נעשה לנשע, ובן לילה יציצו דמוקרטים לאין מספר. על החסידים נשיאי-פנים אלה תראו לי, אחי החרדים כודאי כאצבע, ותצריקו את התחברותם להמפלגה הדמוקרטית, כי אם המה רשאים, הלא רשאים גם אתם; על זאת הנני רק יכול להשיבכם באותו המורה הפולני בעיר גליצית אחת, ששאלו תלמידיו: „מה היא פוליטיקה?" „Cygaństwo!" ענהו. כן, אחי, רמאות היא גם הפוליטיקה הזאת, ופה יש דברים בנו. והיה אם לא יחדלו מזה, אז אחי מכרח לגלות את המסכה הנסוכה על פני המעשים האלה, וראיתם את הכל; כי במקום שיש חלול שם ישראל אין חולקין כבוד לאיש, יהי מי שיהיה. מכ"ס.

קראקא. בשבוע שעבר עמדו צירי העיר קראקא לפני הוד מלכותו הקיסר, להודות לו על השיבו את ארמנות מלכי פולין על נבעת וואיוועל בקראקא לרשות המדינה. בתוך חבל הצירים היו גם שני בחירי הקהלה היהודית: נשיא הקהלה ד"ר שמואל מילעס

בחינו. העקר, שיצאנו מתחומנו הצר, משפת הנהר ונכר בפעם הראשונה חוצות חדשים ומקומות חדשים עם גנים, עצים ושרות חדשים, נערים וכלבים חדשים עולם חדש נגלה לעינינו. מה שהרגשנו בעת ההוא בלכתנו מחוץ לעיר, בראותנו לפנינו את כפת הרקיע העגולה והרחבה בלי סוף, ארץ חדשה ודברים חדשים. ירגיש בודאי כל נוסע סביב התבל. אך ברי לי, שקולומבוס עם מלחיו לא הרגישו שמחה מחרידה כזאת בלבם, בשמעם בפעם הראשונה, שנשתם אל אדמת אמריקה, את הבשורה „ארץ, ארץ!" כמו שהרגישו חברתנו ברנע שנגלתה לאחד ממנו שפת הנחל אצל היער ועליה ערבי הנחל האדמדמים, היפהפים והנחמדים עם עליהם הירוקים הארובים וכתמיהם הצהובים.

„נערים, הושענות!" שמענו קול החלוץ קורא אלינו. ובאיטרה-מויק נתן פקודה לשבת ולנוח. הכמחה ישב. הנחנו את בלי הזין מירינו ונוצא את הצדה לסעוד. לבלם נתנו חלקים שוים בלחם, בגבינה, בדגים מלוחים, בבצל ובתפוח. כתום הסעודה שתינו ממימי הנחל. אם היה האויר חם ירדנו בלנו למבול. אח"כ החלה העבודה, לברות את הערבות ברנה ובצהלה. לפעמים פרצה מלחמה בין מחננו ובין מחנה אחר,

דברים נכונים על אדות חסר הנמוס והסדר, שנראה שם לכשהנו ולחלול כבוד דתנו:

„עת היא, כותב ה„מאנבלאט", שיתחילו היהודים להתנהג בנמוס אצל פת. אין זה מצוה מן התורה, לרוץ עם המת בחוצות, כאלו רדפו שונאים; זהו מנהג ערבים פראים. אין זה יפה כל כך, להניח על ארון המת מעיל שחור ישן וקרוע. במקומות אחרים ישאו את המתה מכוסה ביריעת סאטש שחורה וספר יניחו על המתה. שערוריה היא, שאין עורכים לפני ההלויה את סדר ההליכה, למען ידעו הכל דרך איזו רחובות ילכו. תועבה היא, שלא העמידו שומרים, שישמרו על הסדרים בשעת ההלויה. תועבה היא, שלא פנו את הדרך מן התגרניות, בשעת ההספד הכריזו התגרנים מאחרי שכמי המספיד על סחירותיהם. שחוק מכאיב לב היו צעקות ההמון בשעת ההלויה ואיש לא ידע למה ועל מה יצעקו."

את המחזה הזה הננו רואים בכל הלויה בערי גליציה וזה חלול השם וביוון היהדות. נחוץ לתקן, כי על ראשי „חברה קדישא" בכל עיר להשגיח על כל הלויה, שתתנהג בסדר נכון, וכלתי תת להמון העם, החוטפים את המתה איש מאת דעהו, לרוץ כמשוגעים. הלוית המת הלא היא מצוה וא"כ למה נבזה את המצוה ונעשה מנהגי ישראל למשל ולשנינה?

מכתבים מערי המדינה

קראקא. בחירות למועצת הקהל תהיינה בחדש דצמבר ש"ז. כבר קראתם אדוני אנשי קראקא את הגליונות הארוכים, שהיו דבוקים על חוסות הבתים בימי ר"ה שעברו, שם תודיעה הנהגת המפלגה הדמוקרטית ע"ד „אספת הבוחרים", שתהיה כמוצאי ר"ה, ושנדבר בס „בשם היהדות", לבחור למה"ש אך ורק את קנדידטי הדמוקרטים. לא אפון, כי רבים מכס גם היו באספה הנזכרה ותוכי לשמוע את הדברים החוצבים להבות יוצאים מפיות מנהיגי המפלגה הזאת, ואולי עשו כבר גם איזה רושם עליכם; אבל, היו נא מתונים בנדון זה, אחי יושבי קראקא! ואל יקסימכם צלצול המלים היפות! דעו נא, כי השם מפלגה „דמוקרטית" הוא רק הוראת שעה, לצורך אתחם אליה, ואין בינה לבין המפלגה הסוציאליסטית ולא כלום, מה שמוכיחה העובדה, כי ראש המפלגה בדברו באספת הבוחרים הנזכרה כמוצאי ר"ה על הסעיף הראשון מסדר היום: הויקר היה שופך כל חמתו בפומבי — כאחד הסוציאליסטים היותר נלהבים — על הנהגת הממשלה האוסטרית; ואין אתם רשאים

תפוח, אנס, שווף או לפת ואיש לא ראה אותו מניע ידיו, ובכ"ז ידעו, כי ידיו היו במעל, אף שהוא נשכע שלא ראה ולא ידע. בכל ימות השנה לא היה לנו עסק עמו, כי לא היה לפי כבודנו; אך היום לא היתה לנו כרידה אחרת ונשלח לקרוא לו מעבר הנהר והוא היה אוצר בלום לנו, כי אף-על-פי שענש קשה את הממרים את פיו, היינו בטוחים בו מפני כל „עמלקי" ומפני כל „חיה רעה", חומה היה לנו בדרכנו, בחלוקה ההושענות היה מהנהג בישר ובצדק.

הכל היה מוכן, רק צדה לדרך חסר לנו, כי לבל היום יצאנו לדרך ורוב הנערים לא אכלו גם פת שחרית. אפס, גם לזאת היתה לנו עצה. אף שהיה אחרי יוה"כ הותרה היום הגנבה. בל נער יכול היה לנגוב אצל אמו פת, דגים מלוחים ובצל, רק לא כסף. כסף היה על כל נער לקמץ מלפני החג, לקנות בדרך תפוחים ואגוזים, כי בדרך לא חשכנו מנפשנו כל טוב, ידענו כבר את דרך הסוחרים כמסעיהם. במובן לא אוכל לערב, כי בעברנו על פני גנים לא קטף האחד או השני תפוחים ויתן בכיסו. זה קרה לא מעט ושלם שלמנו בצדינו ובדמינו.

ההליכה לקצץ הושענות היתה מקרה רב הערך

להם. התלויה הזאת אינה נכונה, אין המכה הזאת מיוחדת לנו. ישנם פושעים כאלה גם לאחרים וצרת רבים חצי נחמה. בעתון „ווינענער אללג", ציימונג" אנו קוראים דברי קוצא-וואלאכי אחד, המתאמץ להוכיח, כי כל הוואלאכים, היושבים במוקדן, בעפירות וביון, כבר התבוללו ביונים ויקכלו לשונם, ואת לשונם הרומנית כבר שכחו ואינם רוצים לשוב עוד אל צור מחצבתם הרומנים.

„אנחנו דבקים ביונים, בותב הרומני המתבולל בעתון הנ"ל, מקרבנו יצאו ליונים פיטנים, חכמים, אומנים, חכמים מדינים וגבורים. יותר ממאה שמות מפוארים של קוצא-וואלאכים שומרים היונים אסירי התורה בפנטיון שלהם. התוכל רומניא להתפאר בשם אחד של קוצא-וואלאכים? אנחנו הקוצא-וואלאכים יונים הננו ורק יונים נהיה לנצח. באיזו זכות מבקשים הרומנים להחזירנו בתשובה אריהם? באותה הזכות, שיוכלו הרוסים לתבוע היום את הפרוסים, להדבק בהם, כי מקור מחצבתם בסלבים ולא בגרמנים, כמו שאנחנו הקוצא-וואלאכים איננו מגזע ההלנים, כי-אם מגזע הרומנים. אבל איך עתה יחסנו לרומנים? אולי רק מחציתנו יכינו שפתנו הרומנית הקדומה ובלנו מבינים שפת יו"ן."

הוא מדבר באותו הסגנון ממש, שידברו בו מתבוללי היהודים ומוען את מענות פושעי ישראל ובין השורות אנו מכירים את כונו. גם רוב כעלי הכשרון אשר בקרבנו היהודים עובדים בשכיל אחרים ולא בשבילנו. גם מתבוללינו יתפארו, למשל בקראקא, כי מחצית הסוחרים היהודים פה פותחים חנויותיהם בשבת, בעוד שבאמת אף לא אחד אחיו ממאה סוחרים פותחים חנויותיהם בשבת. הוא הולך וחושב ומוכיח, כי רק חלק קטן מן הקוצא-וואלאכים הם רומנים לאומיים. גם זה הוא כעין מצבנו. כי גם המתבוללים בתוכנו מתפארים, כי רק חכמה קטנה של יהודים נחשבים לעם היהודי, בלומר הציונים, בעוד שבאמת כל יהודי, אף שאינו משלם שקל ואף שבניו מדברים בשפה נכריה, שייך לעם היהודי. גם בדבר השפה כן הוא. הפושע הנ"ל מתפאר, כי רק הנשים תדברנה עוד שפת אמן, אבל רוב העם מדבר יונית, וכן אומרים המתבוללים על רוב היהודים, כי כבר החליף שפת יהודית בשפות השכנים. ובאמת רק מעט האינטליגנטים החליפו לשונם וכל העם מדבר יהודית ומבין גם עברית מעט או הרבה.

בגלל ההלויה הגדולה של האב"ד מלכוב, שכמות לא היתה, מעיר ה„מאנבלאט" היהודי מלכוב

מאתמול היינו כבר נכונים להליכה. את המחנה חלקנו לשלשה ראשים: תיל דגלי, הרשים ורכב. הסוסים לא היו אצלו מקלות, שקץ שקצנו סוסים כאלה, הן לא ילדים היינו, כבר למדנו גמרא. סוסינו היו בשר ולא מקלות, סוסים חיים... נערים. סוסי היה גרשון בוקלי והוא היטיב לקפץ ולדלג ולדהור באימה ולנחור באפו כסוסים אדירים. סוסי הצבא היו יכולים להיות כפרתו. חיל הרכב היו נערים, שאבנים בצלחתם ושכמים וענפי סכך בכפיהם, שלקחנו בסתר מן הסכות. היו בינינו גם מרגלים, שהיו מהלכים סביבותינו, מצדינו ומאחרינו, להזהירנו מפני כל אויב ואויב בדרך. להם היינו צריכים ביחוד בעברנו את מי-ים-סוף, בלומר בטפסנו על הגדרים ועוד יותר היה עליהם להזהירנו מפני הכלבים.

הצנו ידיו בחפזון, בלענו את ה„ברכה", עברנו על התפלה בנשימה אחת, לא נשקנו ציצית, לא אמרנו הלל ולא התפללנו מוסף. „עלינו" רק ידקנו, אבל לא אמרנו מאומה. בבואנו אל שפת הנהר ממול בתי מעונותינו כבר חתה לנו באיטרה-מויק, שר-צבאנו. באיטרה-מויק היה גנב פשוט. כבר אמרו עליו, כי בעברו בשוק הישן על פני עריבות פרי-העץ והירק של הנשים הזקנות, נפל כמו בכשוף אל כיסו

את ערך עצמם. עתה בל העמים יושבי המדינה חפצים לעמד בברית את היהודים. מעשיו אלה אינם מבינים בעיני האינטליגנציה שלנו. המה חותרים חתירה תחתיו מתוך קנאה, להירידו למדחפות, המה מנאצים שמו. קשר קשרו עליו, לקחת מידו את משרות הבכור שלו. חמאיו הגלולים הם אלה: (א) שכרת ברית עם הרוחנים ולא עם הרומנים. לדעתם חשובים והגונים הם הרומנים מן הרוחנים. (ב) שהנמשים אחרי שמראוכר הם המון העם ולא האינטליגנציה. והנה בנוגע למענה הראשונה איני יודע עם מי הצדק ובאיש מדיני כד"ר שטראוכר אוכל לבטוח, כי יודע הוא את אשר הוא עושה. אך על המענה השנית ברור לי, שרק הקנאה מדברת מתוך גרונו, הד"ר שטראוכר לא התחבר להמון, "פחות הערך" נגר האינטליגנציה, כי אם התחבר ליהודים נאמנים נגד המתבוללים המחזירים ליהדות רק בחומים דקים ורוח קל יפורס מתוך היהדות אל כל רוח. מחזה מדאיב לפנינו פת: יהודים בחכרת האנטיסמיטים נלחמים ביהודי ההגון האחר, שעלה לגדולה, יען — נאמן הוא לעמו ואינו יבול לשות בחלקות להם. כל יהודי ירגו ויתפלץ למראה הבזיונות, המשממה והמלשינות, אשר יספלו אנטיסמיטים בחכרת מרעיהם האינטליגנציה היהודית על בחור עמו, תפארת ישראל הד"ר שטראוכר. א. דופלר.

ראדויטין. מדי קראי במכ"ע, בינוסד באיוו עיר בית-ספר ע"פ השטה עברית בעברית, קנאתי בעיר ההיא ואמרתי לפני: מהי תוכה גם עירנו לבית ספר כזה? ועתה נתמלאה בקשתי. בקיץ העבר בא לעירנו מר נתן האפמאן מקולומיא ואחר השגתו את הרשיון של הרשות פתח בית ספר עברי ע"י השטה הטבעית לשמחת האנשים המועטים המרגישים חסרון בית-ספר עברי הגון בעירנו. תודה ואתה לאיש הזה, כי לא חשך מכל עמל נפשו וכל קרבן לא יקר בעיניו בעבודתו זאת. פרי עבודתו נכרת בתלמידים, אשר בקרו את בית ספרו, באופן משמח לב, למרות המעצורים הרבים, שעמדו לו על דרכו בנהוג בכל דבר חדש. עתה ת"ל חוסרו במעטבל המכשולים, ובהתחלת ה"זמן", מבישים האנשים, הורדים את ערך בית ספר כזה על עבודתו של מר האפמאן בתקוה משמחת. ק.

מכתב מארץ ישראל

ירושלם. באה ידיעה תלגרפית מנציבות סודיא, להודיע פה, כי בחמשה עשר באלול שנת שב"א לישמעאלים יפתחו בדמשק בית-ספר גבוה ללמוד חבמת הרפואה. כל הרוצה לבא שמה ללמוד חבמת הרפואה עליו לפנות אל ועד המבחן, אשר ישב בעשירי ב"ב ובי"ד לחדש הנזכר בבית הספר בדמשק. והתלמידים המתאחרים לזמן הזה יקובלו עד סוף חדש תשרי אויל. — החלט להאיר את כל העיר הגדולה דמשק במאור הגאז. — העתון הרשמי "קודש איל שירוף" בותב בדברים האלו: "הודעה נחוצה. פקידות הדפטר החאקאני — מאבו — בירושלם הודיעה, כי ישנן נחלות וקרקעות, שבעליהם מחזיקים בהם מכלי שיהיה בידיהם שמרי מקנה רשמים —

להקורא בהם לא עולם הזה ולא עולם הבא... ויצחק מאיר איננו בא אל בית-המדרש, ובמקום בית-המדרש הוא הולך בשל מחכה בכל בקר ולפנות ערב אצל בית הדואר על "גאזעטין", שהוא צריך לקבל. סוף דבר: אימשי מאיר זה איננו אימשי מאיר של אז. לא לאלקים ולא לאנשים.

ואחיו הצעיר, הירשקע, הוא בל-יכל, הכל יכול; רוצים אתם הוא עושה כל מלאכה, אף על פי שאין לו כלים, הנצרכים לאותה מלאכה. עוזר הוא על יד אביו במסחרו. לולא הוא מי יודע אם היה במה לפרנס את ביתם, הוא במעט. הן את בית אביו, ויצחק מאיר מבזה בכי פעם את אחיו הגם.

ובחג הסוכות, בבוא אברם ליבוש מלובש בבגדי יו"ט אל הסכה, שבנו הצעיר בעצמו עשה אותה, הוא מסתכל בה ומתפלא על יפיה: כמה נאה סכה זו! הוא חושב בלבבו. מה לי בכל החכמות של אימשי מאיר, הירשקע הוא "איש", "בריה נפלאה", אומן יד. "עולם הבא" לא יהיה לי משניהם, אך לפחות יהיה לי מהירשקע שני עולם הזה... ש"י מ. שאמשיק'ס.

הרה"ג מסאמבור, נכד הגאון המנוח. בדבריו החמים הוציא דמעות במים מעיני אלפי אחינו הנאספים ויבך כל העם בכי גדול. — הרה"ג המנוח זצ"ל נפטר בעריות"ב בשנת השבעים ושמונה לימי חייו. הנצב"ה.

פאדהאיצא. מהתקדמות הקהלות. במקום הפרק "מרפש הקהלות" ב"המצפה" המחיר לך כל יהודי נאמן לעמו, אנסה אנכי לעשות התחלה טובה לפרק חדש, מהתקדמות הקהלות. ויהי נא הדרך הזה למופת לכל ערי ארצנו, להתחרות עמנו, להוסיף עליו כהנה וכהנה, לשמחת לב כל חיובי עמנו. בשעה שכל רבני ארצנו מתנמנמים ועמם ישנו שנת עצלות ראשיתן ומנהיגיהן של הקהלות ובין בה ובה ילכו מימב כחות עמנו לאבדון ובנינו יגדלו ללא תורה וללא ד"א או יתעדרו בגוים ויפזרו כחותיהם אל עם אחר, עמד בעירנו רבנו, האב"ד ר' שלום ליליענ-פעלד שלי"מ"א גאון עמנו ותפארתו בתורתו ובחכמתו ויוסד "תלמוד תורה כללי" באיפן נאה ומתקן שיה לכל נפש. חסידים, ביננים ונאירים כלם שבעי רצון, רבנו הגאון שלי"מ"א, הודיע תמיד בחכמתו הגדולה הלחך ע"פ רוח כל ב"ה, הראה לנו גם הפעם את חכמתו, לפשר ולעשות ברצון איש ואיש. להחסידיים נתן את חסידותם ולהנאורים את התקדמותם, ולהמלמדים לא יקופח מפרנסתם אף כמלא שעה. הפרוגרמה היא פשוטה בהסתדרותה. המלמדים, שהיו עד כה כל אחד ארון לעצמו בלי השגחה, ולמד או לא למד. בפי שמתו הנשחתה, נקבצו ובאו עתה תחת דגל אחד "רגל התורה והיראה", תחת יד משניה ומורה ראשי, מומחה, ירא וחרד לדבר ד'. ותחת אשר עד כה נפלנו תלמידי כל מלמד לבתות אחדות, אחדות, שעמדו עתה כל בתה ובתה תחת מלמד אחד והמלמדים נחלקו לבתות: דרדוקי לבד, שילמדו ע"י שמה המבצעת עברית בעברית; חומש, דש"י ותנ"ך לבד; ונפ"ת לבד. ולאלה היראים, החפצים דוקא בחנוך דרדוקי הישן: "חולם אלף אוי", נשאר מלמדים אחדים מחוץ להסתדרות הכללית. להמלמדים נקצב פרס הגון איש בפי עבודתו וצורך פרנסתו, עב"פ לא פחות מאשר היה לו עד עתה. ובזה כל העם על מקומו יבואו בשלום, ובעזה"י יחונך לנו מעתה דור יפה, לדעת תורה, ד"א וי"ש. — בשבת שובה בשעת הדרשה הלהיב הגאון את לבות אנשי קהלתו לתקון שעשה בחנוך הבנים. לא חדשה היא לנו לשמוע מרכנו הגאון שלי"מ"א דרשות נעימות מרהיבות לב. אבל בשבת שובה זו היתה הדרשה כל כך חמה, כל כ"כ מענינה, ב"ב מלהבת את הלב, אשר כמיה לא שמענו עוד, מי יתן וכל רבני ארצנו ממנו יראו ובן יעשו, ויוכל רבני הגאון להתפאר "מופת הייתי לרבים". אפיקמן.

משרנוביץ. שם נשיא קהלתו ציר בית מועצת הממלכה ואחר מראשי ועד המדינה הד"ר שטראוכר, כבר יצא למרחיק. הוא האחד בכל צירי אחינו במועצת הממלכה, הקם לייב ריבנו ולא ירך לבנו משמונה מאות העינים, המכישות עליו שם בקצף. הד"ר שטראוכר עשה את היהודים בבוקובינה ליהודים, לאנשים, שאינם נכרכים אחרי אחרים, כי-אם יודעים.

אברם ליבוש ובניו.

את בני הבכור, את יצחק מאיר, הקדיש אברם ליבוש, סוחר כעצי שרפה, לתורה, כי עוד בילדותו נראו בו סמנים מובהקים של בעל-תורה; חוץ מזה שהיה "ראש-חד" וקצת עליו, היה נער חלש, צנום ורוח ופאותיו הארוכות היו נגררות על לחיו החזרות בלי שפת דם. ואימשי-מאיר הלך מחיל אל חיל מ"חדר" אל "חדר", ממלמד למלמד ויבא אל בית-המדרש. הוא לומד שם ועוסק בתורה. ולאברם ליבוש יש מזה הנאה מרובה, ואינו מבטלו מלמודו; אדרבא, ילמוד איששע מאיר'ל ש"י, ויקפין עליו "בעלן", כלומר מחותן עשיר עם נדן וארוחת תמיד.

ובכל פעם שהוא נזכר בבנו הצעיר הירשקע, נער "מגושם", בריא, אך "עם-הארץ" גם, הוא מתרעם ובוועם על עצמו, על מה שהיה מגדל עם-הארץ בתוך ביתו, שאינו יודע רק למלט עצים ולעשות בד מלאכה. וכמו להבעים נתקלקל יצחק מאיר בימים האחרונים ויחדל לבוא הרבה אל בית-המדרש ואינו מתמיד בלמודו. ובפרט בימים האחרונים במעט שלא יקח ספר לידו, הוא נשקע כל היום בספרים חיצונים, ספרים הנרפסים בפורמט קמן ובאותיות קטנות, שאין

והפרופסור ד"ר ראזענבלאט. הקיסר פנה אל נשיא הקהלה וישאלהו על מספר אנשי הקהלה. ד"ר מילעם ענה: כ"ח אלף לפי הספירה האחרונה. ובסביבות העיר? שאל המושל. מאות אחדות, ענה נשיא הקהלה. אם-כן, העיר הקיסר, הנך עומד בראש עדה נכבדה! נ.

קראקא. שאלת הרבנות עומדת על הפרק בקהלתנו. עוד מעט וכסא הרבנות בעירנו לא ישם. ע"פ הכלל טוב לראות את הנויר מלשאת פנים בראית הילוד כבר, על ראשי קהלתנו להיות זהירים נאד, אבד גם זריזים, לבלי להשמיט את דבר מנוי רב, שהוא חסרון מרגש כבר. עליהם להיות זהירים, לבלי שים עיניהם ביוחס (לבלי שים עיניהם בממון אין צרך להזהיר את קהלת קראקא; פה לא יקבלו רב בשביל בצע). אם יודמן רב ראוי למשרה הזאת מכל צד רק שאינו מאחת משפחות הרבנים, שכבר לקחו את הרבנות בגליציה למונופול, או שלא היה עדיין רב בעיר גדולה — אל נא יחששו אנשי קראקא לזה: את הרב הראוי תקח קראקא ממקום שהוא, אף שאינו בן רב ולא נכד רב. רב גאון שר התורה לא יקח את לב קהלתנו, אם אין בו גם ידיעות העולם ולשונות המדינה ונמוס יפה ולשון מדברת צחות, כי רב בזמן הזה עליו לעמד לפעמים לפני מלך ושרים ועליו להת כבוד לתורה לפני כל הקהלה בנמוס, במדותיו ובחכמתו, דמען לא תתאמת בו הדבה, כי בן תורה מכרח להיות קצת בשלן. ומצד אחר אין מקום פה גם לרב עשיר בדיעות חול ובנמוס וד"א ובאמין לב ופה מפיק מרגליות, שאין בו תורה כבאחד גדולי הגאונים וי"ש ומדות תרומיות, שיבול להיות למופת בן לרבים ולחנך בדרכו את הדור הבא, המחקה מעשי מנהיגו. ובכן מי יגור באחלתו, מי ישכון על בסא הרמ"א ויתר טורי ישראל מאורי הגולה? למדן מופלג ו"ש, אף שלא שמש בהנא בעיר גדולה ואינו בן רבנים, בעל מדות טובות, חכם בעניני העולם, יודע לשונות הארץ, מדבר צחות — הוא ישכון פה לבטח, ינחל בכיר וינהל עדהנו. פרומסקיא ובצע אינם הדברים, שבהם יקנו פה את בסא הרבנות, למען היות אחרי-כן לבון, בלי כל כח מנהיג ומורה צדק לקהלה. אנו צריכים לרב, שאינו הלוי בדעה יחידים, היידע ויבול למלאות חובתו בכל עז. ולא רב לשם הדור והתקשמות, שכל מעלתו היא, שאין כסא הרב פנוי.

לכוב. כל עירנו לבשה מראה אבל כבד באבדה הגדולה, שאבדה היהדות בכלל והעיר לבוב בפרט בהלקח מאתנו צבי תפארתנו האב"ד מפה. כל עבודה חדלה וכל החניות נסגרו. בכבות בני אדם נהרו אחרי הארון. וכל העם הורידו בנחל דמעה. אצל בהכ"ג הגדול דח"ל הספידה חתנו הרה"ג ר' נתן לעזיין נ"י והה"ג ר' ליב ברודא מגיד דחו"ה. לפני בהכ"ג "קובע עתים לתורה" הספידה הרה"ג ממלומאש נ"י. ולמרות הדרך הרב נהרו המונים המונים עד בית העלמין, שם נשא מדרותיו נשיא העדה ויועץ בית הנאמנים הד"ר ביק ויבאר את ערך האבדה הגדולה, שאבדה לקהלה ולכל בית ישראל. אחרי נשאו מספר מר הרבנים הגאונים מגאליניר, משמשערועץ; ביחוד עשה רושם חזק ונמרץ ההספד, אשר נשם

שכא גם הוא לכרות פה הושענות. אך לא נעשה לנו עולה; באימרה-מויק ידע להשיב מלחמה שעה. לא אחד שב העירה במצנפת קרועה, בפנים גדודות ובחטם נקרף; אך בלי הושענות לא באנו. בושנו אמנם להראות כל היום את פנינו לפני הורינו, התחבאנו בסכה ונאגד את הושענות. וכאשר ראו הורינו את הושענות העבות והיפות שאגדנו — סלחו לנו גם על פנינו וידינו הקרועות. ובראות אמי את הושענא השמנה התאמצה להרים עלי קולה בנגון של בעם — אף שפניה נמי יותר לגחוך — ותקרא: ימח-שמו'ניק! בלב שבבלבים! אין דבר נכצר ממנו! השמעתם? אל תיער הך, אל מחוץ לעיר, להביא הושענות — וזה היה סמן "סלחתי". ואני יצאתי אל חבר מרעי ואחפאר בשמחה: "מאומה לא עשו לי, כמו שאני יהודי!"

עוד יש לי לספר הרבה על אדות מסחר הושענות שעשינו ועל אדות חלוקת הכסף; אך זאת לעת אחרת.

ש. ה.

בחדרו שלש פעמים. ראשי האורגניזציות: ברית ס"ס ועוד התחילו להתחקות על ישרשי החוליגנים הבאים בשם האורגניזציה בשקר, אך עקבותיהם טרם נמצאו. הארציות. ל הזמן כותבים: ההסתדרות הארצית הולכת הלך והתפשט באנגליה כבירה וערי השדה, ואין לך יום שאינך שומע ע"ד יסוד חברה חדשה. רוב הפועלים החרוצים, יבין וציונים חסידים, עברו כלם לארציות והתנועה רבה ביניהם. עליהם הולכים ונוספים כחות חדשים, שעמדו עד כה מרחוק, ועל כלם לא יניח מר זנוגיל בעצמו, שעזב עתה בעט למטרי את עבודתו הספרותית ואיננו מתעסק בשום דבר, שאיננו ישיך להסתדרות. הוא החל עתה להתקרב אל היהודים האנגלים וגם הם מחיכים אליו ביתר ידידות ופולחים לו על כל העונות מקדם, כשהגוף עליהם את יומנו. בקרב יפתה פה מר זנוגיל בורה מיוחדת לעניני ה"ש"א" שכתבתה תהיה: 15, Ecceek st. Strand, W. הסרירפריז דיותר גדול שעשה זנוגיל לכהל היהודי פה היה, כאשר הדפיס ב"טיימס" בכרך אחד את חליפת המכתבים, שבינו ובין לוסין ולף, שעי"ז נתגלה, כי האחרון נרפך מאויב לאויב, כאשר הודעתי בעתו ל"הזמן". איש לא האמין לבראיה עיניו, לוסין ולף המתנגד הקנאי היותר מסוכן ונורא להציונות בפרט והיהדות דלאומית בכלל, נהיה לחבר בדיקטוריום של תנועה יהודית לאומית! איש לא פלל, כי יעלה זנוגיל בחכה לויתן כזה, עתה, הם אומרים, הכל אפשר, והודיע את ערכו של לוסין ולף בתור מלוכר הסמורי יהודי, פובליציסט ופוליטי מילבג "עסקן צבורי" יודע עד כמה יש לו השפעה גדולה מאד על דעת הקהל היהודית והכללית באנגליה. עם לוסין ולף רבישה לה "זיט"א" בה גדול ופתח פתוח ליק"א וללכות כל "הגדולים" שלנו.

העתונים האנגלים פרסמו את חלק המכתבים הזה בין ישראל זנוגיל ובין רמניסטר האנגלי לעניני המושבות: "מיניסטריום של הקולוניות, 16 ספטמבר."

זנוגיל יקירי! קבלתי מכתבך מ"ח" ספטמבר, אשר תבקש בו, כי המריטוריה, שהדועשה בראשונה ליישוב ציוני במזרח אפריקה לא תמסר לתעורה אחרת בטרם תהיה כך היכלת. לכא עמי בדברים בדבר התיסדות מוסד אינטרנציונלי, שיתעסק בתכנית הזאת. ידעתי, כמובן, שהתנגדת להחלטת הקונגרס הציוני כבול, להפסיק את המו"מ בענין הזה ושהודעת החלטת מסלגתך להבדל ולקרא לאספות אחרות להגן על דעותיך. אבל שמעתי, כי חלק של המועט, שאתה היית בא"כחם, התחבר אח"כ אל הרוב ושאלו אפשרות שתנועת ההבדלה תתפשט במדה ראויה. ולכן כאשר קבלתי ממר גרינברג הודעה רשמית בדבר החלטת הקונגרס הבולי הודעתי את הנציג של החסות של מזרח אפריקה, כי אין צרך עוד לשמר את החבל בעד הישוב שהוצע. מפני הטעם הזה ובראותי גם ממכתבך כה"טיימס", כי אתה בעצמך אינך בטוח, כי הארץ, שאתה מכשש עליה, שלא תמסר לתעורה אחרת, מתאימה היטב עם דרישותיכם. מרגיש אני שא"א לי לסלא בקשתך האמורה במכתבך מיום ח' לח'. כמובן אין בד צרך לי להוסיף, כי זה לא יהיה כל מעצור בעד תשומת לב של ממשלת הוד מלכותו לכל הצעה נבונה, שתהיה באפשרותך להציע פנינו בעתיד.

שלך באמת אלפרד ליטלמן, K. C. M. P.

וזאת תשובת מר זנוגיל:

דהרקורט, טמפל, 20 ספטמבר.

ליטלמן יקירי! הגני מודה לך על מכתבך מיום ט"ז לח', שבו תודיעני, כי מסבת החלטת הקונגרס הציוני כבול, לבלתי התעסק יותר בישוב היהודי במזרח אפריקה, הארץ שנשמרה בעד הישוב הזה לא תשמר עוד למטרה זאת. אבל נעים לי ככ"ז לשמוע, כי הדבר הזה לא יהיה למעצור לתשומת לב ממשלת הוד מלכותו להצעות, שתבאנה בעתיד בנוגע לישוב כזה מצד ההסתדרות הארצית היהודית. צריך אני להזכירך, כי שנית מעט במטע ההסתדרות הארצית היהודית ותקותיה. אף כי מוצאה מהמועט הציוני, היא מתחלת יצירתה מוסד, שאיננו תלוי באחרים, ועתה אספה אל תוכה כחות חזקים וחדשים מכל המחלקות של העם היהודי בכל הארצות. תומ"י אחרי שתהיה היכולת לוועד וסגנו לעיין היטב בדבר כל השאלות השייכות לפרוגרמטנו, מקווה אני

שטרות כאלה ומכתבים המוכיחים, כי היו לאנשים משא ומתן עם נחום שפירא המזוף מלגדו. נח קאס בא זה לא כבר מאמריקה ויספר למכיריו, כי זכה בגדול והוא עשיר גדול. עתה נודע הדבר מאין עשור. (טאגבלאט). כסף יהודים לאנטיסמיטים. בזמן מת בעל כתי החרשת פיליפ טארש ויניח בצוואתו 840,000 כתר לצדקה בלי הבדל דת, כלומר לאנטיסמיטים, כי הכסף יחלק ע"י האנטיסמיטים מושלי ויין. לפני שנים אחדות נדב ת' אלף כתר ליתמים, מחציתם ליהודים ומחציתם לנוצרים. שוד היהודים—במורביא. בפרוסניץ היתה אספה של משכנים, שעשו דמונטרציה בחוצות ויפוצצו את חלונות האישכונים והיהודים. כן עשו המשכנים במקומות אחרים. המשכנים המה העם הנאור בכל העמים הסלבים. את זאת יזכרו נא המקומים ישועת ישראל מחקי חרות ומתקדמות ברוסיה.

עוד הפעם פיקלר. בליל ה' שבוע שעבר הקהיל הגראף פיקלר עוד הפעם אספת עם רבה, לקרוא למבחן לשוד ולבזה על היהודים. באיכח הממשלה כמל את האספה. ויקצוף פיקלר מאד ויך על השלחן ויצעק: אני איסר לכמל ככל פעם את אספותי, מאז כמלה הממשלה את האספות נגד היהודים נוספו ששים אלף סוציאליסטים. מלחמה בין יהודים ביוראש. כל בח הפקידים.

הפוליציא, הצבא והשופטים אין משמש עתה ברוסיה רק לשמור על שלום השלטון ושלום בית המלכות. בענינים שבין יושבי הארץ אין שופט ואין שומר, כל הארץ הפקר, איש כל הישר בעיניו יעשה וכל מי שהיכלת בידו עושה דין לעצמו. כן ירצחו בערי רוסיה בכל יום נפשות, כי שונאיהם הנון למיתה סדעת עצמם. בווארשא נרצח הרכב פישל ברימשקובסקי, כי האשימוהו פועלים, כי הלשין עליהם. ולהרכבים חברת סתר וישבעו כל הרכבים לנקום דמי חברים. ואת דבריהם הקימו. ברחוב קרמליצקי הרגו את הפועל פישל צימבל, כסכנים דקרוהו. בבית תה אחד דקרו את געציל פארדאן. עוד אנשים אחרים נרצחו על ידיהם. אחד נמלט מידם ויכרח על הטראמוואי. הרוצחים הוציאוהו משם וידקרוהו. נפלא הדבר, כי לכל רכב יש אקדח בכיסו ולא השתמשו בהם בייאם ברמחים ובסכנים, לבלתי עשות רעש. הפוליציא ידעה וגם ראתה בעיניה את מעשי הרצח ותחשה, כי הן לא על הממשלה קמו הרוצחים, בייאם על יהודים.

צצית לשמירה. בווארשא שולט מצב המלחמה ואסור לאנשים אחדים לעמד יחדו בחוץ. בראש השנה מצא שומר יהודים אחדים עומדים יחד בחצר ביהב"ג מיד באו שר השוטרים וחבל שוטרים עמו ויבאו אל ביהב"ג לחפש אחרי המורדים, שהעיוו לעמד יהד. ע"פ בקשת חשוכים המתינו עד בלות התפלה ואז לא נתנו השוטרים איש לצאת בלי בדיקה. מי ששלח ומחזור בידו יצא לחפשי ומי שאין לו שלח, בדקו צציותיו, מי שאין לו צצית נתפש אל המשמר.

רצח נורא. במחוז גלוחאוו ברוסיה נהרגה משפחה שלמה של אחד היהודים סוחרי הער, שהתגורר בביתו ביער שאצל התחנה "סוויססא". הרצח נעשה, כנראה, במטרת שוד ובו השתתפה חבורה שלמה של שודדים. בטרם התפרצו אל הבית העמידו שומרים מזוינים על יד כל חלון, כדי שלא ימלט איש מאנשי הבית. הזמן, ארון הבית, אישתו, בנו הגדול והמישרת נשחטו ועוד חמשה אנשים מבני הבית נפצעו כאופן שחייהם בסכנה. בין הנפצעים יש אישת הבן ואורח, שנשאד שם ללין, הרוצחים לא חטלו גם על הילד, בן ששה ימים, שדקרו את עיניו בסכין. ביום 15 סנטיאבר הובאה לגלוחאוו המרכבה עם קרבנות הרצח. כשהוציאו את ההרוגים נשמע קול בבי נורא מבין קהל היהודים וקורבי ומכירי הנפשות, שהיו באותו מעמד.

שוד ברוסיה. העיר וויטקא נרעשה מאד מפני חבורת החוליגנים, שנגלתה בעיר ומתנפלים בלילה על בתי היהודים במטרת שוד וחטם. לבית ה. ר. אמיתין התפרצו פעם אחת ויראו לו גליון כתוב וחתום בשם האורגניזציה ס"ד הדורשת ממנו רובל ואם לא יתן ימיתוהו ברגע. ארון הבית פתח לפנייהם את ארגו הכסף וירשה להם לקחת כל איש ימצאו שם, אך הם לקחו רק את הכסף המזומן, ואת כלי הזהב לא לקחו. וכאשר לא המציא להם אמיתין את המותר למועד הקבוע ידו

קושאן מאבי — נחין להאין בבעלי הנחלות לרשם את נחלותיהם, חצרותיהם, קרקעותיהם ובתיהם בהדפטר החאקאני ולקבל עליהם קושאן. החטם לפרסם את הדבר הזה ולהתרות בכעלי האחיזה, שכל מי שלא ירשם נחלתו בהמאבו ויקבל קושאן נזאמי תהינה כל נחלותיו כנחלות שאין להם בעלים — מאחרול — ויבנס לרשות הממשלה. לכן, לבלתי תת מקום להפסד תרכים ההפרסמה המודעה הזאת. — החלט ליסר על חוף ים המלח שני בתי מרחצאות ובית קאווה ולהוליד בתוך נהר הירדן וים המלח אניות קטנות לתשמישי קהל הנוסעים, החפצים לבקר את המקומות האלו. הוקבע לע"ע, כי על הקבלן לשלם לממשלה בעד הזכות להשתמש בספינות שמונה שנים סך שבעה ועשרים אלף גרוש ובתנאי כי הקבלן ישלם מכיסו הוצאות הבנין. — כשבוע הזה עלה מספר הנפטרם בעירו לחמשה ועשרים. "שמעאלים" שנים, יהודים שרשה עשר ונוצרים עשרה. במחלת השנית (שארדאך), "ששלמה פה ימים רבים, לא מה אחד. — הקון הדרך של העגלות בין ירושלים וירחו נחלק לשלשה חלקים, ותקון החלק הראשון כבר החלט למסור בעד סך רנ"ג ארץ גרוש, והחלק השני עומד על המקח בסך רכ"ב ארץ גרוש והחלק השלישי בסך רנ"ג ארץ גרוש. — ביום כ' אלול היתה בירושלים אספת המורים בארץ-ישראל והאדון דוד ירין נבחר לנשיא אגודת המורים בארץ-ישראל. — מטעם הרשות נאסרה "החשקה" לצאת לאור הדש אחד.

מנדל קרמר.

מכרוב ומרחוק.

תרופה חדשה לשחפת. הפרופסור בעהרינג מברלין המציא, לפי דבריו, תרופה לשחפת, אשר יוכל לרפאות בה כל מיכה במחלה הנוראה הזאת. את מהות תרופתו לא הודיע עדיין, כי הוא רוצה להחזיק איזה זמן בזכות התרופה הזאת ולהשתכר בה רכוש. למען יוכל להמשיך חקירותיו. גריב אמריקני אחד בקש לתת לו חמשים אלף דולאר, למען יגלה סודו תיכף לחבל חכמים ולא אבה לקבל.

נביא שקר. בלנדון מת פתאם נביא השקר דאוויע, שהתבנה "אלהיו השני" וייסד באמריקה כתה נוצרית חדשה ויאסוף הון רב. כל ימיו נלחם עם השטן. הוא חי חיי מלכים וכמושבכה שייסד הנהיג כל תסוגי העת החדשה על יסוד הקומוניסמוס ובכל זאת קבץ הוא לעצמו מיליונים.

מישיבת ועד המדינה בגרצ'א. ועד המדינה כרכוב, שנפתח בשבוע הזה, החליט להשתדל לפצור זמן הרחוקים הנקראים לחזור על עבודתם. אנשים שיש להם עבודה בבית או בשדה, אינם יכולים לעזוב את כל עבודתם וללכת לעבד בצבא. יש לשבוע עבודתם לעשוה עד י"ג יום. עור החלט להחל ליסד בגליציא חברות במחוז החיים, כי לא נכון, שסכסך גליציא יצא לזרים. גם לקבוע חובת במחוז החיים לכל אדם. הדבר הזה בודאי טובה היא לארע עניה בגליציא. בודאי נכון לשמור כסף גליציא, לבלתי יצא לזרים. אבל התקון הטוב הזה גם הוא רע הוא ליהודים. מן חברות האחרות חזרות יתנו במה מאות משפחות יהודיות בגליציא בתוך סוכנים ומתוכים. וכשייסדו הפולנים חברות אחרות בגליציא. אז רק הפולנים ירוחו, כי במקום הפקידים והסוכנים היהודים של חברות האחרות חזרות, יתמנו בחברות ההן פקידים פולנים וסוכנים פולנים. ההצעה נמסרה לוועד, אבל בעקרה כבר הוסכם.

גונבת נפש. כסטאניסלאו נתפשה אשה יהודית, לאה נאדל שמה, שגנבה נערה יהודית ותמכנה לבית זמה בקונסטנטינופול. לאביה אמרה, כי היא שולחת אותה לשרת בבית קרוביה באמריקה. עתה השיג אביה מכתב מביתו בקונסטנטינופול, בו התאונן הנערה, כי נפלה בידי זדים והיא מתחננת לפדותה.

שטרות מזויפים. ביום השוק בסלומטוין נתפשו שני יהודים נח קאס ומשה רייס בהחליפם שטרות מזויפים בני חמשים כתר. כאשר נבדקו נמצאו אצלם מטמוני

התורה ודחיו יוקדחה, אך שמי לא נקרא. כבר נקרא הנער השנים עשר ובקלויז אין רק מ"ו ס"ה. אין עוד רק שרשה ולבי דופק בלב גולן. הוא קורא שלשה שמות ושמי — הא הזכיר בתוכם ולחיי צורבות עוד יותר וראשי כואב. — בודאי יקראוני ראשון להקפה השלישית, אימר לי רבי, אני מצפה ומצפה ותחלת נכונה גם הפעם.

כבר קרא את הנער השמי ולא אותי. מה אמרתי אני! ואבי שוכב בקבר. התוצאתי על הספסל הטיתי ראשי כלפי ר' ברוך גדליה והירשל שמש, למען לא ישכחוני... אך לשוא. כבר נקראי בל חמש עשרה הנערים להקפה השלישית ואני לא נקראתי. מרגיש אני, כי רחמי שורפתי באש. דמי סוער וגרוני מתכווץ מכעס ואין מי ירבי ריבני.

הבחרה נדל ב"ה שמואל-וינביל להקפה הרביעית. הבחור נתוכח... גם את כן האירה, אשר חרפה לי לדבר אתו, כבר קראו ואותי לא. ברבי רותם כמו בקרחת. לו יכולתי הייתי הורג את ברוך גדליה הנכאי ואת הירשל השמש. כאשר התחילו להקיף דקפה רביעית לא יכולתי עוד לנוח על מקימי. נקרבתי אל נכת הנכאי ואכזב אל עיני. אך ללא הועיל. הוא לא ראני ולא זכרני. נערים קטנים נקראים להקפה החמישית. גם בן יונה הרעצן נקרא עתה, בן פני הנגה, בן יוסקא החיט, בן מאטיל פיד, אינני יכול להכיר על שמותם בחלקם, על פניהם הצהלים. אינני יכול לראות איך הם מסתבדים עלי. לי נדמה, כי כל הנערים מתרצים לנכח פני בשורה אחת ומראים לי תאנות בבתונות יריהם. אני מרגיש, כי לבי בקרבי מנתר ורועד מכעס, עיני מתמלאות דמעות, איני רואה עוד מאומה, עיני חשבות. אותם אני בשתי ידי בלחיי והנה הן שורפות. ככל כחי התאפקתי וארוץ עד הפתח ואצא. בלעתי את האויר הצח ביחד עם הרמעות היבשות. רץ אני עד באי אל בית אמי.

"מדוע כה אחרת?" פגעה בי אמי, "ממתנים אנחנו באכלנו". אך מיד חדרה אמי המראה פני: "מה זה היה לך וועלוילי?" בקשתי לעצמי ולספר, לשפוך לפני אמי את מרי שחי. אך איני יכול לדבר... נתקני אני בדמעות. "מה לך בנו?" קידאה אמי בחדרה גדולה. אז פרץ בכי גדול מפי ולא בקולי. "מה זאת? ספרה! הגידה!" התחננו אמי ואחותי. רציתי לפתוח פי ואיני יכול... גונח אני ונאנק ונחלי דמעות נוולות מעיני.

אמי חבקהני, החליקה ראשי, גרשה את הילדים ומטה אונה, שאניד לה, רק לה, את אשר קראני.

"ל-ל-ל-ה-ה-הל-לכתי עם ה-ק-ק", הוצאתי מפי בעמל רב ולא גמרתי, אך אמי האלמנה הכינה מיד מה היה לי.

"יתוב... אלמנה... אין אביך. עתה אין מכירנו". כן אמרה אמי בהניעה ראשה ודמעות גזלו מעיניה על מצתי ועל ידי.

וליל שמחת תורה זה נחפך לנו לליל יום בפור. מ. ספקטור.

היהודים והפולנים

בדברי הימים ובספרות.

מאת מתתיהו מיוזש.

(המשך.)

שני המספרים הפולנים הגדולים מן המחצה השניה לימי חמאה ה"מ, קראשבסקי וקאשטובסקי, יוכלו להתל לנו גם הם ציור משנאה ליהודים. קראשבסקי היה בהתמצה הראשונה של חייו במרס התעסק בפובליציסטיקה, אנטישמי גמור. הוא שנא את היהודים וילעג להם, בזה את קדשיהם, התל במנהגיהם ונמוסיהם, ויעולל כעפר את כל היהדות. השקפתו הזאת מתראה ברבים מספוריו, כמו למשל בספרו "ספור בלי שם". היהדות האורתודוקסית מצאה רק לעתים רחוקות מתרפים גדולים ממנו.

מכל פני אמי העציבה כמעט נסר יגין ואנחה. היא משוה את פאותי ונטהרה את מצנפתי ושמח וטב לב אני יוצא מן הכיה אל הלילה הכרובה בכיכבים בלילה הזה אינני מתירא ללכת יחיד, כמו בכל לילות השנה. היום אירה ושמתה, סכר התלונות יוצא זרם אור של יום טוב, מכל עברים נשמע קול רנה וצהלה. נבתים אחדים הקשבתו קול טפוחים ומכרכרים. מרחוב צררי נשפך חבל שחור של יהודים, כרם איהודים זה כזה והם מוזרים, רגרי קצהם מתרוממים — את הנכאי הם מילכים פה אל ביהמ"ע. נערים קטנים רצים בראשם ורגלי ניר בדיהם, שתפוחים אדומים הקיעים בראשיהם ובהם נרות דוקקים. הלך ורגן ולכו בקולותיהם הדקים. הנני קריב לרחוב ביהמ"ע. מה רבה פה החרדה! התלונות מאירים את הרחוב ופה עתה כמו ביום מנהג יהודים חדש בא עם גבאיהם. אני מסתפח במחנה אחד יעורים בזמירותם. הכל נדחקים יחד אל הקרוי. זהר חוק מבהיק בעינים וחרב יוסף גיל. פה מתאחדים בר הכחנות והחברות החבל אחד, כרם אוחזים איש ביד אחיו ועושים עגול, רוקרים ומזמרים ואנחנו הנערים עושים עגול קטן בתוך העגול הגדול ורוקדים ביי. והגדורים צועקים "צאן קדשים!"

כאשר פסקו לרקיד ובמרס התחילו ההקפות הכר סוככים בקרוי, מדברים ושוחקים לא כמו בכל השנה. אני שם פני אר מול הפתח והנה חרשה! הנשים כעזרת נשים הסירו את היילונים והן מכיסות בשחוק ובפמפץ אל האנשים — הלילה הזה נשתנה מכל הלילות! אני רואה שם באשנכ את דודתי הכושה, אני מניע ביד, שתארני, אבל היא אינה רואהני, שקועה היא בשחיתה, אף שנדמה לי, שהיא מכיסה רק עלי. פהאם אני רואה והנה כלת שכנתני ובנות דודתי ולהקת נערות עומדות על פתח הקלויז. אנחנו הנערים נכלטנו: מה לנשים פה בין האנשים? בקשנו לגרשן. לא, נער בנו יהודי זקן, הנה באו לנשק את ספר התורה, כשמחת תורה מותר להן רבא אל הקלויז של האנשים. הדין הזה היטב בעינינו ואתוכח עליו עם בני גילי.

התחילו ההקפות. הנכאי ר' ברוך-גדליה יושב ומחלק קדויותיו להירשל השמש והירשל עומד אצל הארון הפתוח ובלשון נלאה מכוס יין יתרה הוא צועק בקול נחר: מורנו ר' אשר בן מורנו ר' אייזיק מכבד בכבוד התורה. האלוף מורנו ר' זאב בן מורנו ר' רוב מכבד התורה. בהקפה הראשונה התעצבתי, כי נזכרתי, שבשנה שעברה קרא השמש הזה את אבי להקפה הראשונה: מורנו ר' יוסף בן מורנו ר' יצחק זכו. והיום איננו. זכרתי, כי בשנה הקודמת גם אמי נשקפה בעד האנשב בשמחה ובשחוק והיום אמרה, כי לא תלך אל ההקפות, כי אלך אני לבדי. חמלה גדולה חמלתי בעת הזאת על אמי, הוושבת גלמודה בבית. והירשל שמש אינו פוסק לקרוא בקול רנה, אכל בגרון נחר. הנה הוא קורא כבר להקפה השנייה ואני שמת: עוד מעט, ויתחילו ההקפות השניות בשביל בני בעה"ב. בשנה הזאת, אמרתי אל לבי, בודאי יקראוני להקפה השניה. בשנה הקודמת קראוני להקפה השלישית וכאשר שאלתי את אבי ו"ל, מדוע לא יקראוני להקפה הראשונה, כמו את בנו של בעריש או לשניה? עניי אבי: אם יחיינו אלקים ואם הטוב ללמוד יקראוך בשנה הבאה להקפה השניה ואח"כ לראשונה, ובשעת מעשה צבט אבי את לחיי בדרך חבה. וחשק גדול היה לי להזקין בשתי שנים, למען אלך בהקפה הראשונה.

מקום מושב אבי ז"ל הוא אצל כתל מורח. שם אני יושב עתה ושומע הכל. כל חברי התקנאו בי, כי אני יושב סמוך לארון והגבאי יראני ועוד מעט יצו לקראני. הנה הוא מתחיל לקרא את הנעדים להקפה הראשונה: הבחור שביתל ב"ד דוד מכבד בהקפה הראשונה ולבי דופק בחזקה: אולי גם אותי יקרא להקפה הראשונה.

אך את ההקפה הראשונה כבר הקיפו בלעדי. הירשל קורא להקפה שניה. החלתי להבין, עוד מעט ויקראוני: הבחור וועלויל ב"ר יוסף מכבד בהקפה

שבישםם תהיה לאל ידי להשתמש בשישונם הטוב, להציע לפניך תכנית מריטורית ושאפשר שתתקבל ברצון ע"י ממשלת חור מלכותו. והנני הנאמן לך ישראל זננויל. לכבוד הארון הנכבד אלפרד ליזלמן K. C. M. P., ריניסטר הראשי לעניני הקולוניות של ממשלת חור מלכותו.

נורות על יהודים ברומניא. שר גליל באטושאן צוה לנרש את כל היהודים היושבים בכפרים סביב העיר. האכרים יושבי האכרים הגישו בקשה, לבלתי גרש את היהודים, אך לא הועילו. טאטים וארבעים כתי אבות ירודים היו מכרחים לעזוב משכנותיהם וללכת העירה במקום שאין מהיה גם ליהודים היושבים שם.

הג סכרת שמה יהיה בשנה הזאת — ליונים, כי בערמתם הוציאו מיד היהודים כמיליון כתר חנם. יד אחת עשו להם, לגזול מיד היהודים כנפשים שבנם אלו עשו סוחר האתרוגים ויהודים גם הם יד אחת, לבלתי שלם מחיר גדול, אז היו היונים אנוסים למכור בזול. אכל הרתחרות היהודית לא נתנה רשות ליהודים להתאחד; סוחרים יהודים מכרזים להיות יסוגאים זה את זה ולהתחרות ע"פ הכלל "גם לי גם לך לא יהיה". וככן שגמו הסוחרים בעד סחורה גרועה ומכוערה מחיר גבוה ואת המהיר הזה שלמו גם הקונים בעוד שלאחרוני א"י אין דורשים רבים.

שוד יהודים — באמריקה. כמקום שישבו יהודים במספר רב, תעור גם אנטישמיות. בראש השנה האחרון עשה ההמון בניזיווק מעט ציד על יהודים. הכום, דרפוס, פוצצו חקונות, כמו באיוורפ. הדבר היה כשעת ה"תשילך", כאשר נקבצו כשני אלפי יהודים על המים, התנפלו עליהם איטלים ואירים וכו'. ישנם נפצעים רבים. הפוליציה עמדה מרחוק.

חינאים מכים יהודים. אולי זה המקרה הראשון בהיסטוריא, כי חינאים יכו יהודים. אמנם לא כארץ חינא, כי אם באפריקה הדרומית. שם יעבדו חינאים במכרי הזהב והם מתאוננים על עבודת הפרך ועל הישכר הקטן ובהיות היהודים נחשבים לעשירים ישנאו החינאים גם אותם. בשבוע שעבר התנפלו חינאים על בית מסחר יהודי בקליפונטאין (מראנסוואל) ויאמרו להשחיתו ולכזו בזי היהודי עמד על נפשו ויפול חלל. יהודי אחר נפצע פצעים קשים.

בעיני הדר וליכא. בתריאל: מדוע קנית אתרוג מאי, הלא די כיבכי הדין אמר, כי אסור קחת אתרוגי איי משום ובהקתיהם. יען כי הציונים דוקחים אותם? — עזריאל: בנמרא איתא הבעיני הדר וליכא, כלומר נהור (ולכא בלשון רוסא גרול) ואתרוגי איי גדולים הם מאתרוגי יין.

משדה הספרות והמדעים.

סבתי.

מבתי העיר יחידה
לבדד סכתי עומדת,
רוח מצויה מחרידה,
מחרידה והיא רועדת.

והרוחות מזועזעים כמולם
ומרגיזים כל כך מנוחתה;
הוי! רכנו של עולם,
מה רע עמידתה!
ש"י ש"ש ש"ש ש"ש.

הכפות.

לילה אפל ושמים מהורים. הבובים מנוצצים ומגיהים יותר מלילות בל השנה, קוראים הם את הכריות אל תחת השמים ורומזים אליהן בחן.

ולחוריד את היהודים לאכרים, ובהיות היהודים אנשי המכר רחוקים מן המסחר תחלל השנאה נגדם ותכבד שאלת היהודים מעל פני האדמה. בהמצאה התמימה והשמחת תואת לא נכיר כלל את פרום האמתי המכבד הקשיר בסביבתו, בלאומי ובמסורתו, פרום האמתי נגלה לנו בספוריו. שם הוא דורך את קשת שנאתו ומכונן את חציו מול כל מה שבשם ישראל יבנה בעבר, בהווה ובעתיד. הכל ישמש, הכל יוצג למשל ולשנינה, בלי הברל. את העבר של היהודים הוא מכנה בספורו הגדול, "פרעה". הוא צייר בו את כל השקרים, שטפלו עלינו הרומים והיוונים, אפס, הוא אינו מסתפק בהם. אף גרופיו של שילי בהפגזת הנתעב, "שליחות משה" הם מעטים לי. משה הוא אצלו כהן מצרי, שנגב את דעותיו הרמות במצרים. אולם זאת הוא עוד דבר קטן אצלו; הוא מוסיף עוד משהו עד שמצא שם גם את ספרות ישראל, מיטב שירי תהלים. את היהודים שנמסעו למצרים במאה ה"א מציג הוא שם כבר כשנואים יבזוים עם כל פירושי האנטישמיות של היום. את הנוכח היהודי, מנקודת ראיית האנטישמי-מות, הוא מתאר בשאר ספוריו, את האופן הטיב והנחות, שיש לו בתארו מפוס יהודי, נראה בספורו **Laika**. שם הוא מניח את ההסתכלות על היהודים בפי האנשים המצויים. היהודים הם עם חרוץ, בעל בשרון, היכול לפעול גדולות בתרבות, אולם שפל נשחת-המוסר, חסר-אפי, מוזק למרינה, ברחקו את עצמי לכל מקום והתאמצו בחיפזה יתרה לרשת את מעמד הנכרים. פה הוא מביח פעמים רבות כאנטישמי סוציאלי עד כמה יעוללו היהודים הפסד להחברה הנוצרית. פה לא הבדיל פרום בין יהודי ליהודי, כמו שהוא בעצמו דורש בכתביו הפוליטיים. הכלל הגדול שלו הוא: **Wszyscy parchy, czy w frakach**, **czy w surdutch**. את הנזק, שמביא היהודי, את התרומה, את הזכר היהודי בעיר כבש, הפורק ומכלה ואינו נענש, הוא מתאר בספורו, "על הגבול" **Na pograniczu**. בספוריו האחרים הוא לועג, מחקה את התכונות המזרחיות בהפזיה קריקטורית.

(המשך יבא)

יש סדר.

סדר דומה לזה שבתפלת "אבינו מלכנו" (ראה בגליון הקודם) נמצא גם בתפלת "ח" (מלבד הסדר הנאמר בגמרא מס' מילה ע"ש הפסיקים). ג' הברכות הראשונות הן סדר שכתבו של מקום יג' האחרונות הן הודאה. ו"ב הברכות התיבות נחלקות לשני סדרים. שש הברכות הראשונות, מן אותה חוג עד מברך השנים, הן תפלות על חיי שעה בזמן הזה לכל יחיד מישראל ונחשבים שם כל צרכי האדם כאשר הוא אדם וגם הן נחלקות לשני חלקים: ג' הראשונות: אהה חוגן, השיבני לתורתך וסלח לנו, הן על צרכי הנפש והשניות: ראה נא בענינו, רפאנו וברך ערינו, הן על צרכי הגוף. שש הברכות האחרונות הן תפלות על הכלל, על העם הישראלי בעתיד, על הגאולה ושיבת ציון. בתחלתן תקנו תקע בשיש וקבץ גליותנו, כי ע"פ המסורה הקדומה יקרא קבוצ גליות לביאת המשיח (כמו שפירש הנ"ל שם); אחרי קבוצ גליות השיב מרגית היהודים להבנות בא"י, ע"ז תקנו השיבה שופטנו ויועצנו וכו' ואח"כ על הצדיקים, כי רק אז תרום קרן בעלי דת ישראל ועובדי ה' (ולמשנים היא תפלה נוספת לאחר זמן ואינה מן המנין). ג' האחרונות מכונות נגד ג' הקודמות: לעמת תקע בשיש (שיבת הגולה לא"י) קבעו ולירושלים, על בירת המדינה; לעמת השיבה שופטנו ויועצנו קבעו את צמח דוד, שהמלך יעמר בראש השופטים והיועצים. ולעמת על הצדיקים, שהוא על שיבת עמרת הדת ותקוה ואחרית מיכה לביטחום כה', נקבעה ששע קולנו. מה טוב ומה יפה הסדר הזה!

ש. מ. ל.

הנוכל חילון, תמינה מתועבה של יוני מימות הקיסרים, מוציא שנקביש ממעי ישראל, מאם יהודית. לפי דעת שנקביש לא היה יוני מהיר יכול להיות כה שפל, וישם מדעתו את אמו ליהודית. מלבד זה אין שנקביש עוסק ביהודים רק לעתים רחוקות, למען הכל את ספוריו באיו הרצה הוא משתמש בלעג יהודים. בספורו ע"ד "הפרשים האשכנזים נושאי הצלב" (Krzyżacy) מובא רק פעם אחת השם יהודי והאחת רק לשחק, כי בהשמע דבר בוא החל נאספו היהודים בשוק, למען התפלל ע"ד החרשות. בדרך הראשון שר "באש ובחרב" מוצג היהודי רק בקרוא לו אציל אחר, וגלובת, מיכה שחן (parchu). בספור השני של המרילוגיא, "המבול" הוא מתאר בתור התולדים את האחרות החזקה וההתחברות המהירה בין היהודים, שאם יתעמש יהודי בפילן הגדולה בשחרית יענו לו בצהרים בלישא, "אסותא". היהודי צפוי רק ללגלוג ולא יותר. גם מבקרי שנקביש מצאו בו חסרון שהיא מערים עיניו מעיני יהודים. חמילובסקי בספרו ע"ד שנקביש מצא חסרון גדול, שאינו מוכן כלל, מדוע חסר בספרו "באש ובחרב" (המתאר את התקוממות הקווקזים תחת חמילניצקי) השור הנורא בקהלות יהודיות, ההגנה של היהודים, מסירת נפשם למות ובדומה, הלא מקורות רבים ישנם על זה, שבהם היה יכול להשתמש. בספורי המסע מזכיר שנקביש דעות יותר קרובות את היהודים, — פעמים אחרות בספר בעל שלשת ברבים גדולים, וגם שם לא בלי לעג והתול. לפעמים גם מעם פילימי מצרו, בתארו למשל, שהתנגד היהודי, בבואו לאמריקה הוא דוחק את רגליו הספקולנט האמריקני, דעתו הממינה היא להראות, שבתחרות החפשיית מסוכן היהודי גם לאמריקני, הסיח המפוס; גם הוא ירא מפניו האנטישמים הרומים משתמשים בסברא הזאת, לסגור בעד היהודים את הדרך לרוסיא הפנימית ולמנוע מהם את שווי-הזכות. שנקביש הוא יותר מסופר אחר אציל מפוס; הסתכלות, אפיו הנפשי הם פולנים עקריים במלא מוכן המלה, פרסימו, שלא נשמע עוד במה, מעיר הרבה על קרבתו אל נפש עמי. שנקביש הוא הד קול הפולנים, והוא מלא ולול ושנאה אל היהודים, איננו חושבם אף לראויים להשתמש בהם כחימר מכשר לספור, לכל היותר ישנו להלצה.

לא נופל ממנו בכשרונו, אולם עולה הרבה עליו ועל כל חבריו הסיפרים בהשכלה מדעית ועמוקה, הוא בולסלב פרום (אלבסנדר גלובצקי). פרום מתעסק הרבה ביהודים, הם לוקחים חלק במעמך בכל ספוריו וציוריו. האיש המלומד הזה, המחונן בכשרון גדול ובעין פסיכולוגית חריפה וחידת, המבין את האריגה הנעלמה בתוך מסתרי החברה, הסיקר אל הנימים הרקים בתוך נפש האדם, הורע את עיניו היהודים הרבה יותר מספר פולני רגיל, הוא אנטישמי במלא מוכן המלה, אמנם בכתביו הפוליטיים הוא נלחם בהאנטישמיות, הוא רוצה להראות, שהשאלה היהודית אינה לא גזעית ולא דתית, כי-אם חברתית ומפני זה אם יחדלו היהודים מהיות יק סיחיים, אז תפטר שאלת היהודים. אולם מלבד המלאכותיות, הנראה בכתביו, הנה פרום וזיא גם בן חסר קונספ-בנציא. בספוריו הוא מציג את השנאה ליהודים בתור שנאה לכל הגזע, שראשיתה בימי קדם, בהיות עוד היהודים אכרים בא"י. הסבה להתנגדות אל האנטישמיות הגלויה אצל פרום, היא הרגש האנושי, הרחמים. הוא אומר, שהיהודים נולדים ומתים כנכרים, סיכלים ומצטערם בעמל העולם ומדוע לא נחמול עליהם, כמו על כל אדם? פרום אינו מאיתם האנטישמים הלוקים בסטנדרים וברוע לב ואינם יכולים לרחם על היהודים, הוא שונא את ישראל, מכונה איתם לא פחות מכל אנטישמי, למרות כל הניבים היפים; אולם פרום הוא גם מתקדם, נאור מניה חשבה ולו לא גאה לשמום בליתרופה, וימצא, למרות כל הראיות הגנוריות של המדע, שלא הגזע או הדת גרמו את השנאה ליהודים ושאלת היהודים, כי-אם המעמד החברתי, ועל היהודים, בתור אימללי ההסתדרות הסיצילית, לעקר את כל שרש השנאה, את מעמד הסיחורים,

בשנותיו האחרונות השתנה קראשבסקי, מיום "שהחר לעסק בפוליטיקה בא לידי הוכחה, שהוא צריך ליהודים והפוך את דעתו על אדותיהם. חובב היהודים, פילושמי, לא עלתה לו להיות אף באחרית ימיו; אולם בקשת התועלה הכריחה אותו לחדול להעליב את היהודים ויחשיב ל"היטיב" ליהודים, כדומר להפכם לפולנים ואז יהיו אורחים. אך בספורי קראשבסקי אחרי השתנותו הננו מרגישים איזו מלאכותיות מוכרחת, איזה צווי מאיין. הסיפר האמתי העממי, שאין לו מטרות צדדיות, המגיד את כל לבו, היה קראשבסקי האנ-מישמי והוא לנו קנה-מדה, להראות את כח הדחיה הגזעית. ואולם גם אחרי שהשתנה קראשבסקי אינו סובל את היהודים במי שהם, הוא רוצה, לשוב ולבראם בצורה חדשה, בתמינה פורנית-אסמילטורית.

בלי התשובה הזאת היה סיפר בן דורו של קראשבסקי, קאמטשקובסקי. הוא מבטא את אנטישמיותו באופן ברור ונותן להכיר את מגמתו בספורו "Żydowsky". הרבה אין קאמטשקובסקי מדבר שם ע"ד יהודים, גם אין בספור תמינה יהודית (השם Żydowsky אינו יהודיים, רק שם אצילים, אשר מוצאם מבפ" Żydów) ובכל זאת בהמעט שננו ביהודים הוא מספיק להראות חמת צורה. הוא מזלזל ומתהלל פעמים רבות ביהודים, בדרך כלל הסופרים הפולנים. אולם באחת היא נוסף עדיהם; במטרה, שהוא מתוה לשונאי ישראל — גרוש היהודים בשלום. הוא ממעים פעמים אחרות את מסרת משפחת אצילים אחת, לביתו בוא במשא ומתן עם יהודים, לבלתי לת להם בחבירה מאימה; את המסורה הזאת מכנה קאמטשקובסקי עדינות. הוא יועץ לומר אגורות כלכליות פולניות, והוא מוצא הועלת במה שתזקקה האגורות ליהודים. קאמטשקובסקי בנראה צפה ברוח נביאה את ה"חיים האכריים" (Kółka rolnicze).

הרחיה הגזעית בתקיפה האחרונה בזמני הכתה שרש גם אצל הפולנים. הרוח האנטישמי, שהתפרץ בכל מערב אירופה ויכזב את תקוות הליברלים, הלהיבה גם בפולן את יקור השנאה הקדמונית. הגדול בין סופרי הפולנים ברור הזה האחרון הוא הנריק שנקביש. גאותו האצילית היא כה חזקה עד אשר בספוריו הרבים לא נמצא מתאר אף המונה יהודית אחת פועלת. בענין לפני עצמו לא יצייר היהודי אצלו. פעם אחת לקח לו ענין יהודי, אולם גם שם לא את היהודים הוא מתאר בתור עם, כי אם רק בתור בערי אמינה. בהקצצה הקטנה "גלבה אחריו" מימות ישוע הנצרי הוא מצג את ההתנגדות העצומה, שיש ליהודים מתוך שפלות נפשם, "לדת של האהבה". "כי העם הזה הנושם ונושף רק בשנאה לזולתו, הוא אינו יכול להשיג מה היא האהבה". דור ההנאים, הפרושים, מתוארים כחבר חנפים צבועים. שנקביש משנאתו קלקר את ההיסטוריה ויתאר את תלמידיו הלל הזקן לפי כתבי השמנה הקדמונים, את מחכרי מס, אבות תאר כשונאי העמים, כנבלים. לסופר רב הכשרון הזה אי אפשר היה לתאר את היהודים ויחוסם לאחרים באופן מדעי ואמתי, וזהו מפני שנאותו הן לא משנאה רחו היהודים את הנצרות, כי-אם במצאם, שבתורת המיסר לא הביאה דבר חדש; האהבה לזולתו ברי אנולטציון חילנית נמצאת בכל ספרי ישראל, הדבר היחיד שיצרה הנצרות, היא האמונה, והיא היתה זרה לגמרי לשכל היהודים הוה. במשיח בלי עת משיחית ובשלוש לא יאמין ההוגה במבט ברור נמוי אל המציאות. בהשנאה להנצרות חושד שנקביש את היהודים גם בספורו מימות נירון, "לאן הנך הולך". בעקר הספור אין שנק-ביש מזכיר אף במלה אחת את השם יהודי; אולם בבואו לשריפת רומא רוצה שנקביש, כי מה שהאשימו את הנוצרים הוא ע"י מלשונות מצד היהודים. הוא מתאר שרבוים באו אל הקיסר ויעלילו על הנוצרים, שהם הציתו את התבכרה. מעטים הם בעיני שנקביש העונות, שגוללים הנוצרים על ישראל, ויבקש לחיכם גם בעון שריפת רומא. שנקביש הוא ממציא גדול, וייצר בדמיונו בין עיי רומי עוד אשמה חדשה. את

מומחה גדול לשאת כגד אחד כמה שנים, להקנו ולחמלאו מלאי על גבי מלאי - ובאופן שלא יהיה הדבר ניכר כלל. התורה הזאת באה לו בירושה מאת אמו עליה השלום, שהיתה "עקרת הכית" גדולה. ומה לעשות? — המצב הרע גורם לזה. אם משתכר אתה כאותו יום או לא, אבל הבגדים כלים עליך מרגע לרגע; כל יום ויום עולה לך כהוצאות למלבושים בשעה שאתה אפשר שלא השתכרת כמשך כל השבוע כלה אף פרומה אחת...

ומה יהיה עתה? אמנם מסופק הוא כמאד, אם יעלה בידו להתקבל להקנטורה של הגכיר. הוא רגיל כבר בתקות כאלו, העולות ע"פ רוב בתהו. יורע הוא היטב את ררך העשירים והנדיבים. באופן היותר טוב הם פוטרים אותו בלחיצת יד מלאכותית ובתנחומים של הכל. או שמא תגרום ה"זכות" הנבערת הזאת מה ששמו עולה כשם הגכיר? גם שמו הוא גולדמן, אף כי אותו אין השם הולם כל כך יפה כמו את הגכיר... זוהי בודאי שמו... אבל אעפ"כ שמו... הכל אפשר, כשם שהכל יכול להיות בלתי אפשר...

לאחרונה נפתחה הדלת והתור הגיע גם אליו. לתמהונו ולחזוק-תקותו ראה והנה הנועות פני הגכיר וכל יחוסו אליו אינם נראים כל כך רעות, כמו שציר לו מתחלה. הרכה, חשב ברגע זה, גורם גם המשפט הקדום, השכלונה הרגילה, לחשוב את כל איש עשיר לרע-הלב, לאכזר. ההשקפות האלה עוכרות מן הספורים השכלוניים, שרגילים לקרוא...

הגכיר הראה לו לקחת מקום על ידו. כאשר קרא לו כחניכיתו "גולדמן" עברה על פניו כאמת איזו תנועה של התקרבות תמימה וישאל אותו גם לשמו העברי, ודומה כאלו הצמער על שאין גם השם שלו עולה כשמו הוא. על "מכתב המליצה", שהיה נתון לו מאת אחד מהעומדים עם הגכיר בכרית-המסחר עבר הגכיר, גם כן לתמהונו, כעיון מיוחד. הכל, ראה באותו רגע, משה כלפי חסד... מי יודע? שמא תהיה זאת שעה מוצלחת.

— ובכן הנך מעיר ג... אך, מעיר ג... קרא אליו הגכיר באיזו התפעלות תמימה, — כילדותי למדתי בעיר ג... זקן אחד היה שם... שבחתי את שמו... "אכיון" גדול היה, זוכר אני... כל העיר כלה עניה היא... "קבצנים" גדולים הם שם בלם... כך, הנני זוכר את ג...

בכל גו הצעיר עבר איזה חום נעים מרוב נחת ותקוה נעימה... הגכיר עוד הרבה כל כך בדברים ובשאלות צרורות, ובכל רגע ורגע הרגיש הצעיר את עצמו הולך ומתקרב אליו... ברגע הזה כמעט ותר על דימוקרטיותו ושנאתו את העשירים. אדרבא, יש בזה איזה מחזה מרומם את הנפש כהתקרבותו של "גכיר" אל איש צעיר עני... דומה, שאם לא היו עשירים ועניים כעולם צריך היה לברוא אותם בכונה, כדי לתת מקום למדת הרחמים לשלום בעולם... אבל רק שכל התשובות המוחכמות, שהכין את עצמו אליהן, נשארו אצלו יתירות. השאלות היו אחרות לגמרי ועליו היה להשיב "מיניה וביה". אבל אף על פי כן נכר הדבר, שמוצא הוא חן בעיני הגכיר... אפשר אמנם שגם הקפה וכוס היין השמפני גרם מעט במוב לבו המיוחד של הגכיר ברגע הזה, אבל גם אם כן הדבר—גם זו לטובה... השעה היתה כנראה מכוננת... ובדמיון האיש הצעיר כבר הצמיחה תמונת-עתיד יפה. הנה הוא מתהלך בכל רחבי הקונטורה של הגכיר גולדמן, קולמסו תחוב מאחורי אוזנו והוא פה בן-בית גמור עם כל הפקידים והסופרים, אשר בכאן... הוא הולך קוממיות, ראשו זקוף ומסרק שערותיו יפה ועשוי בטוב מעם... גם כל כגדיו יפים ורעננים וערוכים לפי התבנית הראויה לעורך חשבונות בהקנטורה של גולדמן. העלמות שבבתי חמסחר הקרובים מביטות אליו בעברו בהדרת כבוד: "עורך חשבונות הוא בהקנטורה של גולדמן. גם שמו גולדמן..." לימי החג ישוב הביתה, אל אביו ובני משפחתו. הראיתם מימיכם את בנו של זרח החיים, יקרא פישל הנגר, — הנה לכם בנו של זרח חיים!... ננא...

להגיה על פי הילקוט ואתחנן רמז תתכ"ה, שהביא דברי המדרש וגורם ומגלחין שערן כמקום זקנם. ובגליון מ' בא חכם אחר (במעות נשמטה שם חתימת הר"ח הכותב והוא יו"ה מקראקא. המע'), כי לא ממקור הילקוט שאב המור, כי מפורש הוא בירושלמי ד"ה פ"ג ה"ג וכתב ועתה אשאל מי קדם למי? הירושלמי נחתם כמה מאות שנה לפני הילקוט, אלא ודאי מעות הוא בילקוט. — מדוע לא העיר, כי בילקוט ואתחנן שם וכן היבא עוד הפעם בילקוט תהלים רמז תתפ"ח ובכ' המקומות נסמן "ירושלמי ר"ה" הרי תראה, כי הילקוט הכיב את זה בשם הירושלמי. רק אחד המגיהים תקן בילקוט, "שערן" במקום זקנם. גם מה שהביא המור כשם המדרש לא נמצא כלל במדרש רק בירושלמי ר"ה שם. וכזה לא נכונה השאלה מי קדם למי. על מה שכתב שהירושלמי קדם כמה מאות שנים לפני הילקוט, יש להעיר שהירושלמי קדם יותר מאלף שנים לפני בעל הילקוט, כי הירושלמי נחתם לערך כ' מאות שנים אחר חרכן הכית, כאשר הארכתי כזה כשערי ציון הערה ש"מ ע"ש. ועל כל זה נאמר חכמים הזהרו כרכיכם. שלמה באב ער.

דליות

(ציור)

מאת א. מ. גנצברג ברלין.

כקצר-רוח הוא יושב על אחר הכסאות כהפרודור המביא אל המרקלין של הגכיר גולדמן — ומחכה. את "מכתב המליצה" הוא מחזיק מוכן ומזומן כידו. עיניו תועות אנה ואנה בכל רחבי האולם. מתוך דלת פתוחה אחת הוא רואה חדר מלא כסאות-של-פליוס, מגורות, תמונות ומעשי צעצועים מנחשת ומיני מתכות כאזוני גם יעלה בקול מנגינה על הפסנתר. איש לא נראה כחדר ההוא. לרגעים הסוב הדלת של החדר, אשר בו ישב הגכיר, ואז יתרומם הוא, המוכתה, — איש צעיר לימים וכעל פנים כחושות — ממקומו וכולו אומר הכנעה והתבטלות. אך כמו להכעים תצא או אשה אחת או אחד משאר בני הבית. השד יורע כמה חדרים וכמה פתחים יש בבית הזה — האחד בא דרך פתח זה ויוצא דרך פתח אחר: הכל כמו בבית "גכיר"... ככית אכיו לא ראה כזאת... אך הוא כבר הרגיל כההמתנה הארוכה כמכואות העשירים והישיבה הזאת עושה עליו תמיד אותו הרושם הבלתי נעים המיוחד. בשעה כזו מרגיש הוא את כל התבטלותו ואסון התלותו בדעת אחרים... אך הנה הדלת נפתחת ומתוכה נראה ה"גכיר" בעצמו. "מאריה... איה מאריה..." קורא הוא כמו באויר ומוליך את מבטו על כל היושבים פה, מבלי שהוא נראה מביט אפילו על אחד מהם... האנשים האלה אינם נמצאים כרגע הזה לפניו; שעתם לא הגיעה עוד כנראה. כרגע תראה ה"מאריה" — שפחה כפי הנראה. בשעה זו מקנאים כל היושבים פה באותה השפחה...

אך עוד מעט והדלת נפתחה וקבלות הפנים החלו. המחכים באים אחד אחר אחד, כפי רמיות עיניו של בעל-הכית. לכל פתיחה ופתיחה של הדלת יחל לבו של הצעיר לדפוק בו ביתר תכיפות. הוא אינו יודע עוד, אם בכלל יש לקוות הרבה על המשרה הזאת, שעורנה מומלת בספק ספיקא. אבל ברגע הזה מצומצמת היא כל תקותו ומשאת נפשו ברמיות עיני הגכיר. ברמיות הזאת יופל כל גורל עתידותיו ובבר הוא מוכה אליה בקצר רוח ובכליון עינים... בין כך הוא גם "מסדר" את עצמו בראוי, מה לדבר ומה להשיב על שאלות הגכיר. וברעיונו הוא מסדר את התשובות היותר מחובבות על כל שאלה שלא תבוא... גם את תכנית מלבושו וסריקת שערותיו הוא מכון ומסדר ככל רגע. פעמים, חושב הוא, יוכל גם דבר כזה לפעול... איזו שעה אחת שלא במקומה, איזה קמט בלתי הנון שבמלבושך משחית לפעמים אל כל הרושם... ועל כן הוא נזהר תמיד בדברים כאלו. ידו אינה משגת אמנם להתחיל את בגדיו הישנים בחדשים לעתים קרובות, אבל

נסוך המים בחג הסוכות.

רגילים אנו ע"פ המדרשים והפיוט הידוע להחזיק את ליל פסח לליל מפלת סנחריב. במדרשים כאלה נמצא החפץ ליתר את כל רגלים בלילה המיוחד לנסים. לא מפני שבאמת קרו כלם כלילה ההוא, אלא בכדי לקבוע את ההוראה עליהם כלילה המיוחד לנסים ולצרף אל גאולת מצרים עוד גאולות אחרות הראויות להלל ולכרזה ולהזכירן עמה ביחד אחרי שאין עליהן יו"ט בפני עצמו. ע"פ הכלל "הדרשה תדרוש אין המקרא יוצא מידי פשוטו" נראה לי כמעט כבורר ממשמעות דברי ישעיה הנביא המדבר ע"ד מפלת סנחריב, כי הישעיה ההיא היתה בחג הסוכות או קרוב לו. ומן הפסוקים ההם יוצא לנו ענין חשוב היסטורית, שראוי להעיר עליו והוא, כי מנהג נסוך המים בחג הסוכות היה נהוג כבר בזמן בית ראשון. אמנם גם בלי הפסוקים אין ספק, שהמנהגים והמסורות הנזכרים במשנה לא היו המצאת חכמי התלמוד, כי-אם מזמן קדום מוצאם. אבל להוציא מלב בעלי הספק תועיל גם הערה זו.

מדברי ישעיה קאפ. ל"ב י' ימים על שנה תרגמה בוטחות בי כלה בציר אסף בלי יבא" נראה ברור, כי חיל סנחריב בא בפעם שניה לירושלם בראשית השנה כסוף ימי הבציר. ובאור דבריו: כאשר יחלפו ימים אחדים על השנה החדשה, כלומר בראשית החדש השביעי תרגמה הגשים הבוטחות מפני שוב חיל אשור אחרי המלחמה עם כוש ומצרים אצל לכיש, הבציר כלה בימים ההם אבל אסף הענבים אל הקיבים לא יבא ואז "על אדמת עמי קול שמיר תעלה על כל בתי משוש. סריה עליזה וכו' עד יערה עלינו רוח ממרום", היא הרוח המרעיל, הסאטום, שבו מת כל צבא אשור. ואז "אשריכם זורעי על כל מים" (שם ל"ב ב'), כי אחרי חג הסוכות הוא זמן הזריעה. בקאפ. ל' ב' הוזכר ישעיה אחרי "ההרג הרב" בחיל סנחריב: "והיה אור הלכנה כאור החמה ואור החמה יהיה יבבעתים, כאור שבעת הימים ביום חוש ה' שבר עמו וכו'" כל הפרושים שנכתבו על פסוק זה הם ע"ד דרש והאמת היא ששבעת הימים הם שכעת ימי חג הסוכות והאור הוא "אור בית השואבה" הנזכר במשנה בפרק החליל על דבר נסוך המים כהן: "ולא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה". ולפי שהיה הנס בחג הסוכות או סמוך לו מרמה הנביא את השמחה לשמחת בית השואבה ומתוך השמחה ירמה לעם יהודה, כי הלבנה הוסיפה אור והחמה מאירה ישבעתים. והוא אומר שם (פסוק כ"ט): "השיר יהיה לבם כליל התקדש חג". ושמחת לבב כהולך בחליל לבוא בהר ה' אל צור ישראל". הדבר פשוט וברור. סתם "חג" הלא הוא חג הסוכות והמנהג היה להרכות כשיר ובזמר, כמפורש במשנה שם. כשיר הזה בליל חוה"מ סכות השתמשו בחלילים וע"כ כזמן בית שני נקראה כל שמחת בית השואבה בשם "החליל" במשנה הנ"ל. כמלים "לבוא בהר ה' אל ציר ישראל" מרמז הנביא, כפי הנראה, על המנהג להזכיר בעת נסוך המים "אנו ליה וליה עינינו" כאמור במשנה. כבר כקאפ. ד' נבא ישעיה על מפלת סנחריב וגם שם הוא מזכיר בלשונו שיהיו לשארית יהודה בירושלים אחרי הישועה חופה וסכה לשבת תחתיה וגם כזה הוא מרמז על חג הסוכות, יען כי אז היה הנס. ובקאפ. י"א, שגם שם הכונה על מפלת סנחריב, הזכיר "ושאבתם מים כששון" והוא שמחת בית השואבה בפירוש. כקאפ. ל' פסוק ל"ב הזכיר: "מסול ה' יחת אשור וכו' והיה כל מעבר משה וכו' בתופים וכנגרות וכו'", גם בזה הכונה על שמחת בית השואבה, כי הלויים עברו בתופים וכנגרות. כאמור במשנה הנ"ל פ' החליל. תפתה "מדורה" אש ועצים, "נשמת ה' כנהל גפרית בוערה" — בכל המבטאים האלה הכונה על הרוח הבורר והמרעיל, שבו מת מחנה אשור.

הערה.

ראיתי הנדפס בגליון ל"ט וגליון מ' ע"ד "מעות הדפוס" כענין "ומגלחים זקנם" ובאתי להעיר דברים אחרים. בגליון ל"ט הובא בשם המור או"ח סי' תקפ"א שהביא כשם המדרש ומגלחין זקנם ורצה הכותב

את הציר בחולים מסוכנים, שלא הועילה להם שום תרופה אחרת, ובה נרפאו — הציעו את בחינותיהם בקונגרס ומרמורק נחל נצחון ובכבוד גדול ולחולים האומללים תהיה ישועה.

ארגו מכתבים

למבקשי ספרים: זה פעמים אין מספר הודענו פה כי אין לנו ספרים למכור ועוד יש שולחים אלינו אגרות אחדות בעד הוברות. שימו נא לב, כי אין לנו שום ספר למכור. את הכסף ששלחתם תנכו לכם מכסף החתימה. — **פאפירקראָנען:** אין לנו שום ידיעה בזה. — **לעסער:** 80 הלר. — **פריינד:** במכתב כפול נענה. — **פזמון:** לא נודע כברור מאין מוצאו. — **לשטות הנרדפים:** בית האוצר של שרל. — **פלוני:** עיין במדבר י"א כ"ט. — **י"ק:** כלם ישנם, המחיר חמשה בתרים.

כתבתי מהיום:

Meier Heinisch, Stanisławów, Belwederska 52

הגני מברך את כל קרובי ומיודעי הקרובים והרחוקים בגמר טוב. מענדיל זיממן סניאטין. מר חנוך דיסטענפעלד בלאפאטין אסף 2.42 בתרים לקה"ל. מר יעקב ראטמאן בבירטשא אסף 2 בתרים לקה"ל.

אינטערעסאנט

איזט דיא אין דער הייטיגער נומער אונזערער צייטונג זיך בעפֿינדענדע גליקס-אנצייגע פֿאן Samuel Heckscher senr. in Hamburg. דיעזעס הויז האט זיך דורך זיינע פראמפטע אונד פערשוויגענע אויסצאהלונג דער געוואנגענע בעטרעגע איינען דערמאסטען גוטען רוף ער-ווארבען, דאסס וויר יעדען אויף דיעזען אינטערעסאנטן אן דיעזער שטעללע אויפמערקזאם מאכען.

הדבר כשהוא לעצמו... כמה מוזר ומגונה הוא... איך יוכל עתה להביט ישר אל פניו... ממצב נורא בזה במדומה אין מפלט גם בחיק המות, גם בעמקי שאול... הגביר עוד הוסיף להציע לו שאלות שונות. אך הוא היה כלו נבוך. הגביר היה צריך להיות מוכה בסגורים, אם לא יכיר בזה. הוא כסה את מקום התודפה בידיו, בחצן בגדיו... אבל... ניכר היה כי איזה דבר לא טוב יצוק בזה... כל מעמד גופו קבל על ידי זה, במדומה, איזו צורה משונה וכנוחכה... עיניו תעו בחוריהן וכל פניו כמו סִירו באש, כמעט אשר לא הקשיב היטב אל אשר דבר אליו הגביר ואל שאלותיו וישיב לו על הכל כמתעתע...

(סוף יבא)

נצחון הד"ר אלכסנדר מרמורק.

באשר הציע הד"ר אלכסנדר מרמורק (בן עמנו חבד הועד הפועל הציוני הקטן) בשנה שעברה את המצאתו, לרפאות את מחלת השחפת בציר מעשה ידיו (ספרים), דחתו חכמי האקדמיה הצרפתית ולא חשבוהו אף לבחון את התרופה. מרמורק לא נלאה ולא הרפה ממעשי בחינותיו. לרופאים בכל העולם נתן את הציר חנם, לבחנו בחולים. הרופאים בחנו בחולים מסוכנים. ועתה היה בפאריז קונגרס של רופאים, הלוחמים נגד מלחמת השחפת וד"ר מרמורק הציע לפנייהם את תרופתו ואת תוצאות הבחינות של כל הרופאים בכל ארצות הכל וכלם מעידים שהרופת מרמורק היא רפואה בדוקה, שכחונה וינסוה ובכל המקרים עמדה בנסיון ותרפא את החולים הציר שלו פועל על כל סמני המחלה לטובה: על הקדחת, על קלקול העכול, ממעטת את כיחו וניעו של החולה ואת מספר הבצילים שבהם ומטיב את המצב הכללי של החולה. והציר אינו מוזיק לחולה כשום אופן. הציר הזה יהיה תרופה מיוחדת למחלת השחפת. גם רופאים אחרים מארצות שונות, שבחנו

הזהרו בכני עניים שמהם הצא "תכלית"... והעלמות שבעיר! — מי זה ישים אליהן לב; הוא יעשה את עצמו כאילו אינו מכירן... הוא יהיה בעוד שנה עוד יותר גבוה, גם שפמו יגדל אז...

מבלי משים העיף הצעיר כרגע הזה מכט על עצמו ועל כל מעמד גופו, כאלו רצה להבחין, אולי כבר גדל ויפך כרגע הזה. אך מה זאת? הוי, מה הוא רואה... עיניו תחשכנה בחוריהן...

— הכבר שרת מימך במשרה כזו? — שואל אותו הגביר. דבר זה היה אמנם כתוב מפורש באגרת המליצה, אך כנראה רצה הגביר רק להרבות דברים ואולי גם סבב עליו ראשו מעט מין השמפניה ולא השגיח היטב בתכנ המכתב.

— כשנה וחצי הייתי... הייתי עודד לעורך החשבון בבית המסחר שלי... אח"כ... ענה הצעיר במבובה, והגביר עוד הוסף לסבב אותו בשאלות שונות.

— ומה הוא, לבאורה, טיבו של בית המסחר שלי... אנכי לא באתי עם הפירמא הזאת כבירת המסחר, אך את שמה שמעתי... במדומה שגם מכתב קבלתי פעם אחת ממנה... עוד הוא נמצא תחת ידי... צריך לראות... בעל הבית התרומם מעל מושבו.

אך האיש הצעיר לא ידע כרגע הזה איה הוא ומה עמו... ראשו סבב עליו בגלגל. לוא נפתחה פה לפניו התפתה, כי אז הפיל את עצמו חיים... אסון גדול ומוזר קרהו. חרפה היא להגידו לאיש וגם להעלותו על הלב לפני עצמו. לפני לבתו הנה הלא אחה היטב את הקרע הקטן, שכברעי מכנסיו ומה זה היה לו, כי נתפרדה התפירה... כנראה עבר הקרע מחוץ למקום החפר, מפני שהרקמה היתה כבד מעובר וישנה יותר מדאי ולא יכלה להתקיים עוד... זהו פרי הדלות, פרי הקבצנות והקמצנות האדורה... אך אם כה ואם כה והדבר נורא ומוזר ומגוחך ומגונה באחד... אין לו מבטא מדויק לציין את האסון המוזר הזה בשמו הנכון... מתוך הנקב נראה כשר כרעיו... הוי, מה מגונה הדבר... כודאי כבר ראה את זה גם הגביר... הוא אינו חושב עוד כלל ע"ד המשרה, אבל

איבערצייגען זיא זיך!

ערפאלג גאראנטירט!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכסֿהירונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקאָרעספאָנדענץ, דייטשע שפראַכלעחער, קויפֿמ, רעכענען, האנדעלסקונדע, וואַרענקונדע, געאָגראַפֿיע, שאַנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאָגראַפֿיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאָנן יטערמאָנן אָהנע בעזאָנדערע פֿאַר-קענטניססע אים בריעפֿליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בייא גלייכצייטיגער טיילנאָהמע אָן 4 לעהרפֿאַכערן, סטענאָגראַפֿיע גראַמיס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפֿאָרענען נור געגען רעטורקאָרמע. פראָספעקטע א 35 העל, פראָבעריעפֿע א 1.20 קר.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht

A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.-E.

פערבעסערונג דער שטעללונג!

פיר דיא האנדעלסיוגענד אונענטבעהרליך!

וויר בריינגען היערמיט דעם פ. ט. פובליקום צור קעגנטנים, דאס דיע רענאמירטע לעמבערגער כשר-זעלכווארענפאכריק דער פֿירמא פאסטעט קאמפ. נוממעהר אין דען בעזימץ דער פֿירמא בלאַנקשטיין עמ פֿרענקעל איבער-געגאנגען איזט. די פאכדיק איזט יעצט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשיעדענען זעלכווארען-סארטען צו ביליגסטען פרייזען. אונזערע פאכריק איזט די איינציגע, וועלכע אונזער אויפזיכט דעם הרב הגאון רשכבה"ג מו"ה יצחק שמעלקעס האב"ד דפה שטעהט.

Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10.

הויפט פֿיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שמראסע 41, באימוף-18, באזשניצא 20.

מעטה משובח

J. B. RAPPAPORT

Dąbrowa bei Tarnów

GROSSMETHBRAUEREI

Gegründet im Jahre 1878.

עמפֿיעלט זיינע אללגעמיין געריהם-טע ערצייגונג אין פערשיעדענען סארטען, א. צ. : ראטהען, ווייסען, דאפֿעלמעטה, קאפאוויץ, מאליניאק, ווישניאק, אלטער בומעלען-מעטה א לא מאלאגא צו ביליגען פרייזען; פֿערנע: כיענענוואקס אונד שלאדער-האניג פֿיר קאלאניאלווארענ-האנדלונגען. — פֿיר רעעלע בעדיענונג אונד פאללסטע צופרידענהייט ווירד גאראנטירט.

ענדעטאיל

ענגראה

נייהייטען

אין

דאמען עמ קינדער-היטמען

ואוויא ועמטליכען

מאדיסטען-צוגעהארען

אין גראסער אויסוואהל, עמפֿיעהלט צו דען אללער-בידניגסטען פרייזען אים נייא ערעפֿעטען לאקאלע

דיעמעלסגאסע 44

Hermann Ellend, Krakau, Dietelsg. 44. Ecke Stradom

איינע הערצענסזאכע

פֿערלאנגט אין אללען מראפיקען נור

ח. ל. שפיטץ

ציגארעטענהילזען אויס קראקוי.

איינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פֿינדען דא איהר בראט, וואביי די קווא לימאט, זאווי די אויספֿיהרונג קיינעם-וועגס אנדערען נאכשטעהען. זוכט דאך ניכט בלאס דעם פֿאראורטיילס וועגען יוסט פֿרעמדע אדער אויסלאַנדישע פֿאבריקאטע, וועלכע ביי דערזעלבען קוואליטאט טייערער קאסטען.

די העררען ציאניסטען מאכע איך בעזאנדערס אויפֿמערקזאם, דאסס איך פאן יעדער שאכטעל איינען קרייצער דעם נאציאנאל פאנד צופיהרע.

גרעסמער טרעפער
עווענט.
600.000 מארק

גלייכ-אנצייגע.

דיא געוויינט
גארנאמירט
דער שטאט.

אייןאדונג צור בעטהיליגונג אן דען
געוויינט-שאנצען
דער פאס שטאטע האמבורג גארנאמירטען גראסען געלד-לאמטעריע אין וועלכער
8 מיליאנען 640,285 מארק
זיכער געוויינטען ווערדען מיסען.

דיא הויפטגעוויינטע דיעזער פארטהיילאמטען געלד-לאמטעריע זינד פאלגענדע,
נאמליך: דער גרעסמער-גלייכעסע געוויינט איז גלייכעסען פאלע:
600.000 מארק.

מארק	א	געוויינט	מארק	א	פרעמיע
40.000	"	I	300.000	"	300.000
30.000	"	I	200.000	"	200.000
20.000	"	I	60.000	"	60.000
15.000	"	I	50.000	"	50.000
10.000	"	II	45.000	"	45.000
5.000	"	31	40.000	"	40.000
3.000	"	83	35.000	"	35.000
2.000	"	127	30.000	"	30.000
1.000	"	417	100.000	"	100.000
300	"	577	60.000	"	60.000
200	"	148	50.000	"	50.000

אין גאנצען ענטהאלט דיא ראטעריע, ווערדען אויס 7 קראסען בעשטענען.
88.000
לאזע מיט 42.695 געוויינטע אינד 8 פרעמיען, זאראס נאדעצו דיא העלפטע
אללער לאזע זיכער געוויינטען מוס.

דער גרעסמער-גלייכעסע געוויינט 1-שטער קלאסע בעטראגט איז גלייכעסען
פאלע. 50.000 M. שטייגט אין דער 2-טען קלאסע 55.000 M. אין דער 3-טען
אויף 60.000 M. אין דער 4-טען אויף 65.000 M. אין דער 5-טען אויף 70.000 M.
אין דער 6-טען אויף 80.000 M. אין דער 7-טען אויף 600.000 M.
פיר דיא ערסטע קלאסע, דער צייערונג אכטליך פעסטגעשטעט, קאסעט

דאס גאנצע אריינאללאז נור מארק 6—
דאס האלבע אריינאללאז נור מארק 3—
דאס פערטעל אריינאללאז נור מארק 1.50

דיא איינלאגען פיר דיא פאלגענדען קלאסען וואו דיא געוויינט-פערצייכ-
ניס זינד אויס דעם אמטליכען מיט שטאטסוואפען פערזעהענען פערלאזונגס-
פלאן ערזיכליך, דען איז אויף וואיז איז פאראויס גראמטס אינד פראנקא צווענדע-
יעדער דער בעטהייליגטען ערזעלט פאן מיר נאך שטאטסגעהאפטער צייערונג
זאפארט דיא אמטליכע צייערונגסדיסטע אונאויפגעפארדערט צוגעוואנדט
דיא אויסצאהלונג אונד פערזענדונג דער געוויינטעלדער
עפאלגט פאן מיר דירעקט אין דיא אינטערעסענען פראמפט אונד אונטער
שטרענגסטער פערשווערענעם.
בעשטעלונגען ערזיכטע פער פאסטאנווייזונג אינד איז געגען נאכאדמע.
מאן ווענדע זיך דאדער מיט דען אויפטרעגען דער נאדע בעפארשטענע-
דען צייערונג האלבער, זאגליך יעדאך פון צום
2 נאדעמבער ד. י.
פערטויענספאלל אן

Samuel Heckscher senr.
Bankgeschäft in HAMBURG.

מלון אשכנזי-עברי.

מכיל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. מלה
העברית לקוחות מכל ספרותנו העתיקה והחדשה. המחבר השתמש כלם
החדשים, שהתחדשו בשפתנו בעת האחרונה ומה שהסר עוד השלים ע"פ
לשון אשור, סורית וערב. מהיר כל חוברת הצי הכתר.
נערך ע"י הר"ר מ. מארגעל
יצאה לאור חוברות 7 — 30 ע"י

L. KLEIN, Buchhandlung, Požega (Slavonien).

Argent plague. כסה חדש. Chinasilber

כבר נודעו בקצוי ארץ תהלוכות בית המסחר הגדול של הפירמא

F. Kapelusz, in Krakau, Autriche

אשר התחרה כטוב הסחורה וכמקחיה נגד כל בתי חרושת המעשה, שכל ארצות
הכל, מאז הוסדה כשת תרכ"ה, וכל הכאים אתה בכרית המסחר ידאו שכל טוב
בעמלם, ואלה המקחים, אשר תשים לפני הסוחרים והרוכלים: 1 זוג מנורות כגודל
28 צנמימטר 5 כתרם; 32 צמ"מ 5.70 כתרם; 36 צמ"מ 6.40 כתרם. כפות,
מזלגות, סכינים חדים 1.40 כ', מלחין 1.10 כ', קערה לפירות גבוהה 2.30 כ',
כוס לקידוש 1.40 כ', כוס לקידוש של כסף מזהיר 5 כ', קנה כושם להברלה
1.40 כ', כתר מזהיר לספר תורה 18 כ'. ציץ לס"ת 12 כ', יד לס"ת עם שרשרת
4 כ', מנורה לחנוכה, להשתמש בשמן או כשעוה 4 כ', קערה לפסח 5 כ',
כלי-נופת (Sucrers) 1.50 כ', כלי חמאה 1.50 כ' ועוד כלים בערך 1300
שונים למיניהם, שיש בהם להשתכר בעין יפה. המשלוח עפ"י נאכאדמע נגד דם
קדימה. דוגמאות מצוירות ישולחו לכל דורש חפשי. כתב ולשון עברית לעכרים

Nur fl. 3.50

Ein

Weltwunder

bildet schon seit Jahren unsere

berühmte

HERREN-PRACHTGARNITUR

bestehend aus 30 Stück prachtvollen und praktischen Gegenständen samt einer echten Anker-System Roskopfuhr, und zwar:

- 1 echte Anker-System-Roskopfuhr, genau gehend.
- 1 feine Golddouble-Panzerkette oder feine prima Massiv-Nickelkette mit Kompass.
- 1 Futteral zur Anker-System-Roskopfuhr.
- 1 Golddouble-Fingerring, neueste Façon, mit imitierten Brillanten.
- 2 Golddouble-Manchettenknöpfe, bleiben immer neu.
- 1 Brustknöpfe, Chemisetten.
- 3 Patent Umlegkragenknöpfe.
- 1 Seidenkrawatte, licht oder dunkel.
- 3 Notizbuch, sehr schön und praktisch.
- 1 Schreibkassette, enthaltend 30 prakt. Gegenstände: Briefpapier, Couverts, Federstiel, Löschblatt etc.
- 1 Toilette-Schmuckspiegel mit gutem Kamin.
- 1 Bartbürste, sehr gut, mit schönem Etui.
- 1 Bartwische, vorzügliche Sorte.
- 1 Taschmesser mit Zelluloidschale, mit Zahnstocher, Ohrlöffel und Nagelputzer.
- 1 Patent-Krawattenhalter aus Nickel.
- 1 anzieh. Krawattenadel, Façongold.
- 1 Kronen-Geldbörse aus Leder.
- 1 Wiener Nickelkrayon mit Federhalter etc.
- 1 Zigarrenspitze, echt Meerschwein, schön an rauchend.
- 1 Zigarrentasche aus Lederimitation mit Sportbild.
- 1 vorzügliche Hauspfeife samt Rohr.
- 1 Aschenschale, schön bemalt.
- 1 praktisches Taschen-Feuerzeug.
- 1 Zigarrenabschneider aus Nickel.
- 1 Geduldspiel, sehr interessant.

Alle diese 30 prachtvollen Schmuckgegenstände samt der genau gehenden echten Anker-System-Roskopfuhr sind mehr als das Doppelte wert und kosten nur fl. 3.50

Die reelle und solide Bedienung der P. T. Kunden beweisen die vielen, täglich einlaufenden Anerkennungs- und Nachbestellungsschreiben. Einige Auszüge über die Zufriedenheit der Glaubensgenossen:

- 1) Wirklich bewundernswert sind Ihre Garnituren, bitte gefl. noch 2 Garnituren unter N. N. zu senden.
- 2) Bin mit Ihrer Sendung sehr zufrieden und senden Sie für meinen Bruder an meine Adresse auch 1 Garnitur unter Nachnahme.

Hochachtend N. J. Kantoniker, Restaurateur, Nachod Böhmen.

Gegen Nachnahme oder Vorherkassensendung zu beziehen durch das

Warenhaus Ch Kapelusz, Krakau-S

!! הם מה היא אומר מה זאת !!

וואס איז דאס

אכטאל?

„אכטאל“ איז אין פאלישענדיגער עראטץ פיר בוטמער עט שמאלין
האט דאס איינזעהן ווא נאטורבוטמער איז אין יעדער
קיבע אונענטבעהרייך צום קאכען, בראטען עט באקען, אונד וועגען זייער
ווייכען בעשאפענהייט אויך אויף בראד שטרייכבאר, ענטהארט קינע טיערישע
סיכסאנצען אינד איז שטרענגעם כשר!

כל דכפין יקנה ויכול! דא עס זעהר ביליג איז אין הארב קילא פאקעט
קאסטעט נור 80 העלער. וויר בוטמען נור אויף
אונזערע ווארט מארקע „אכטאל“ צו אכמען. וויר זינד אויך מיט הכשר פאן
ההר"ג נפתלי הרברשטאם פערזעהען. ענגראססיסטען געוועהרען וויר ענט-
שפערבענדען ראבאטמ.

Ochotnicki & Apter Chrzanów
Pflanzenbutter-Fabrik.

לוח ארץ ישראל

(שנה אחת-עשרה)

שמושי וספרות, נערך טאט אברהם משה לונק, עורך ה"ירושלים" ואוצר
ספרות ארץ ישראל.

הלוח הזה עולה על אחיו הקודמים בכמות ובאיכות, כי כל מאמריו
מרכיבים את הקוראים, ומלבד המאמרים הנוגעים למחקרי הארץ, קורותיה
קדמוניותה, השתלשלות בתי החסר שבה, מאורעות השנה, מצב מסחרה, ספרות
ועוד — נמצאים בו המאמרים האלה: א) העיר קברות אבותי (העורך),
נותן ציור נאמן מתבונת העיר חברון וקורותיה, פנימיות מערת המכפלה והאגרות
היפות השלובות בהן; ב) חמי טבריה וים כנרת (ישראל גולדפרכ),
מתאר חבל גליל התחתון עם כל מחוזות הטבע הנחמדים אשר בו ושרידי
עתיקותיו; ג) חווה בהקיץ (אמיתיה וחיוניות) מכתבי כמה הנלעדי (בר-
לי), ספור גדול הכפיץ אור בהיר על השתלשלות הישוב של חכת ציון במשך
יותר מעשרים שנה; ד) פתח תקוה (י.) ציור מתכונת המושבה, התקדמותה
מצבה וכו'. — מחירו 1.20 כתר. להשיגו דוקא בהקדם משלוח המחיר.
למוכרי ספרים רבם הגון. האדריס:

A. M. Luntz, Jerusalem.

Du

wirst für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, nie eine bessere u. wirksamere medizinische Seife finden, als die allbewährte

Bergmann's Lilienmilchseife
(Marke: 2 Bergmänner)

von
Bergmann & Co., Tetschen a/E.
Vorrätig à Stück 80 Heller
in den meisten Apotheken, Dro-
guerien Parfumerien und Friseur-
geschäften.

**Flechten (Liszaj)-
Kranke,**

auch solche, die nirgends Heilung fanden, verlangen prospekt und beglaubigte Atteste aus Oesterreich Gratis

Apotheker C. W. ROLLE
Altona-Bahrenfeld a. d. Elbe
(Deutschland).

פיר ברוכליידענדע

ראדיקארע הילפע אהנע אפעראציען פערלאנגען זי גראמט אונד פראנקא ריא נייא ערשיינענע בראשערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכ-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. פאמ. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-גאסע 35.

בית מסחר הספרים הגדול בכל ארצות אנגליא של

ר. מאזין ושותפיו בלונדון

מבקש את כל המו"לים, להמציא לו עפ"י האדריסה דלמטה אכסמפטר אחד מכל ספר חדש (משנת תרס"ד והלאה) בעברית או כורגון והמחיר יושב בתורה. — הספרים ירשמו בקטלוגינו ההולכים וגדלים לעתים קרובות.

הגנו קונים ספרים ישנים מכל המינים ולכן כל מי שיש לו כאלה יאבה נא להודיענו.

דרשו נא את קטלוגינו:

- Nr. 10 הספרות הזרנגות, תמונת וכו'
- Nr. 11 ספרי חנוך ולמוד לכל הלשונות.
- Nr. 12 תוי גנינה ותוי זמרה לבית ולביהכ"נ.
- Nr. 18 הספרות העברית החדשה
- Nr. 14 והישנה וגם ספרי רומ"ל, שו"ת, פוסקים, דרוש וכו'.

החפץ בכל הקטלוגים הנ"ל ישלח 50 העלעלר לחוצאות הפיסתה.

R. Mazin & Co.

65 Old Montague Str.
LONDON N. E.

Wyd.: { Naftali Hof.
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukarnia S. L. Deutschera w Podgórzu

**GMINA IZRAELICKA
w KRAKOWIE**

rozpisuje niniejszem

KONKURS

na posadę
RABINA GMINNEGO.

Kandydaci zechcą wnieść podania odpowiednio udokumentowane wraz z curriculum vitae na ręce podpisanego najpóźniej do 25. grudnia 1905. — Warunki osiągnięcia tejże posady oraz obowiązki i prawa Rabina są określone w statucie gminnym, który na życzenie może być wystany. Płaca będzie ułożoną w porozumieniu z kandydatem.

Prezydent Gminy izraelickiej w Krakowie
Dr. Samuel Tilles.

קאנקורס.

יועצי עדה היהודים בקראקא יע"א החליטו, למנות רב יושב על כסא הרבנות בקראקא, שישבו עליו גדולים וגאונים להפארת ישראל, ומבקשים מאת הרוצים לעמוד על שכמם המשרה הנכבדה הזאת, לשלוח על יד נשיא הקהלה את תעודתם וקצור דבריו ימי חייהם עד יום ב' מקץ, הוא יום ג' רחנוכה הבע"ל (25 דעצעמבער 1905).

הנאי משרת הרבנות הנם כתובים בתקנות עדה היהודים פה וישולחו לכל מבקשים.

הפרס לשנה יקצב בהסכם עם הקנדידט.

נשיא העדה
Dr. Samuel Tilles.

Schicht-Seife (Hirsch- oder Schlüsselseife)

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.

Frei von allen schädlichen Beimengungen.

Überall zu haben.

Beim Einkauf achte man Besonders darauf, das jedes Stück Seife den Namen „Schicht“ und eine der Schutzmarken „Hirsch“ oder „Schlüssel“ trägt.

הכמת ישראל ברוסיא.

יצא לאור ע"י הח"מ ספר מיוחד במינו

חיי היהודים בבבל (בזמן התלמוד). ספר א': נהרדעא.

השקפה פרטית על אדות החיים בעיר נהרדעא בבבל וחיי ישראל החמרים והרוחניים בפרט: עסקיהם, אומנותיהם ומסחריהם, מנהגי העיר ועוד ועוד. עם הערות ומלואים מאת החכם הנודע ר"ר הרכבי.

מחירו שני בתרים עם המשלוח. למו"ס הנחה הגונה.

M. Judelewitz, Lida (Gouv. Wilna) Russland.

האנצערט-גראמאפא אונד פאנאגראף.

רעיונע אויסוואהל פאן יודישען אונד העב-ראישען פלאטען אונד וואלצען נור פאם אונטערזייבעטען ספעציאלהויז צו בעציעהען. עכטער קאנצערט-גראמאפאן, מיט 10 פלאטען גראמאפאן, נור 85 פל. קאנצערט פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראמאפאן נור 8 פל. פרויקטוראנע גראמאפאן אונד פאנאגראף עכטעם ספעציאלהויז פאן עכטען גראמאפאנען אונד פאנאגראפען ען גראם עט ען דעטאל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau
(in Krakau Grodzka 71).

גימנזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מסרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ך, דמדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליצא ומרוסיא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להבון לגימנזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והתזונות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה להרש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

Bettfedern

mittelst Dampfbetriebe gereinigte
Prima Rupfedern gelissen,
ungelissen, feine
Flaumfedern

zu sehr billigen Preisen.

Preiskourant sende gratis und franco.

IGNATZ KOHN

Federnhandlung

ZENTA, Ungarn.

Genaue Adressirung!

Der chemisch untersuchte, dabei behördlich für die Haut als vollkommen unschädlich befundene

„Haarvertilger“
entfernt die bei Damen so unschönen und lastigen

HAARE IM GESICHT
gründlich sammt Wurzel u. verleiht dem Teint auch noch natürliche Frische, Zartheit und Glätte. Preis 7 Kronen.

Versandt überallhin durch:

I. SCHMIDEK, Budapest.
VII., Nyár-utca 18.

עברית ברורה.

האבות החפצים שירכשו בניהם ידיעה עמוקה בלח"ק, בתנ"ך, בש"ס ובספרות-העברית ישעו אלי ואמלא חפצם במלא-המובן. גם אלמד רחוקים ע"י מכתבים.

M. J. HEILMANN

Podgórze - Krakau Jozefinska 24.

המשרד העברי והפדגוג המצוין מר **יצחק שאנער** מודיע בזה, כי הוא עוזב את העיר ווירניץ והוא נכון לקבל עליו משרת מורה במקום אחר. החפצים לבוא עמו בדברים יפנו אליו עפ"י האדריסה: Isak Schöner, Waschkoutz a/cz.

מורה טוב

היודע עברית אשכנזית ופולנית על בורין יבוקש להוססאקאב. משבורתו תהיה מתשעים כתר לחדש ומעלה. מי שרוצה כמשרה הזאת יפנה במכתבו אל **David Schülberg, Hussakow.**